

NORSKE MYNDIGHETERS FULLBYRDELSE AV EN EUROPEISK ARRESTORDRE

AV ALF BUTENSCHØN SKRE

Stortingets utredningsseksjon yter faglig bistand til representanter, partigrupper og komiteer i Stortinget basert på spørsmål fra den enkelte oppdragsgiver.

Seksjonen publiserer også egeninitierte notater som gjøres allment tilgjengelig. Enkelte av notatene er utarbeidet av eksterne fagpersoner og forskningsmiljøer på oppdrag fra Stortingets utredningsseksjon.

Siste utgivelser:

- 02/16 *Gjemt, men ikke glemt. Avveining mellom personvern og informasjonsfrihet ved avindeksering av lovlig publiserte personopplysninger*
- 01/16 *Regjeringskonferansene: Utenfor Stortingets rekkevidde?*
- 03/15 *Innføring av nye, kostbare legemidler og metoder – systemer i utvalgte land*
- 02/15 *Støtteordninger og skattefordeler for barnefamilier – dagens regelverk og historisk utvikling*
- 01/15 *Om den EØS-rettslige adgangen til å kjøpekraftsjustere trygdeytelser*
- 02/14 *Konsesjonssystemet for markedsplasser for finansielle instrumenter*
- 01/14 *Mistillitsforslag, kabinettsspørsmål og kritikkforslag – en oversikt*
- 06/13 *Om stortingsforlik*
- 05/13 *Dokumentinnsyn hos EU-kommisjonen og EFTAs overvåkningsorgan*
- 04/13 *Statistikk om Stortinget*
- 03/13 *Endringer i Stortingets forretningsorden 1945–2013*
- 02/13 *Stemmerettsjubileet 2013: Kampen for kvinners stemmerett*
- 01/13 *Lokale tilknytningskrav og EØS-avtalens regler om de fire friheter*
- 04/12 *Uavhengige finanspolitiske råd i andre land – relevans for Norge?*
- 03/12 *Bruker Norge mye eller lite til helseformål sammenlignet med andre land?*
- 02/12 *EØS-avtalens statsstøtteregler – muligheten til å benytte skatte- og avgiftsregler som miljøpolitisk virkemiddel*
- 01/12 *Bevissspørsmål ved EU-domstolens prøving av proporsjonalitetsprinsippet*
- 04/11 *Kravet om et grenseoverskridende element*
- 03/11 *Økonomiske og administrative lovgivningshensyn i EØS-retten – nasjonale myndigheters handlefrihet på det indre marked*
- 02/11 *Norges nordlige og arktiske ressurser*
- 01/11 *Anna Rogstad – første kvinne på Stortinget i 1911*
- 03/10 *Grunnloven § 93 og unntaket for ”lite inngripende” myndighetsoverføring*
- 02/10 *Mistillitsforslag og kabinettsspørsmål – en oversikt*
- 01/10 *Norske bruksreguleringer og EØS-retten: hindrer EØS-avtalen det norske forbudet mot bruk av vannscooter?*

<http://www.stortinget.no/Stortingets-utredningsseksjon/Perspektiv>

Forord

Dette notatet baserer seg på min masteroppgave i rettsvitenskap som ble levert til Universitetet i Oslo i juni 2016. Oppgaven behandlet problemstillingen «Medfører arrestordreloven at norske myndigheter får utvidet adgang – og plikt – til å utøve tvangsmakt overfor personer som er ettersøkt av andre stater?».

Notatet gjengir ikke oppgaven i sin helhet, men fokuserer på spørsmål knyttet til norske myndigheters adgang til å overprøve mottatte europeiske arrestordre, lempingen av krav til forholdets straffbarhet etter norsk rett, og arrestordrelovens hjemler for bruk av straffeprosessuelle tvangsmidler. Ikke ubetydelige deler av oppgaven er kuttet helt, og detaljnivået i deler som er tatt med i notatet, er flere steder redusert for å forkorte teksten. Dette gjelder blant annet en gjennomgang av rettsstillingen for norske statsborgere og personer fast bosatt i Norge samt avvísning av en arrestordre på menneskerettslig grunnlag. Fremstillingen er dessuten forsøkt gjort lettere tilgjengelig for et bredere publikum. Særlig interesserte som ønsker å lese masteroppgaven i sin helhet (i underkant av 40 000 ord), kan kontakte undertegnede på e-postadressen abutenschon@gmail.com. Kommentarer og innspill knyttet til det faglige innholdet i dette notatet mottas med takk til denne e-postadressen. Notatet er, i likhet med masteroppgaven som det bygger på, à jour per mai 2016.

Mens jeg skrev masteroppgaven, hadde jeg gleden av å være studentstipendiat ved Stortingets utredningsseksjon i samarbeid med Senter for Europarett, Universitetet i Oslo. Jeg skylder utredningsseksjonen en stor takk for gode forhold under arbeidet med masteroppgaven, samt lærerike utredningsoppdrag og hyggelige samtaler. Jeg vil takke min veileder Gjermund Mathisen for god sparring og losing. Dessuten ble oppgaven forbedret gjennom samtaler med jurister ved Senter for Europarett og Justis- og beredskapsdepartementet samt lektor Henning Bang Fuglsang Madsen Sørensen ved Syddansk Universitet, som alle skal ha takk. Jeg vil også benytte anledningen til å takke mine to sensorer for innspill i forbindelse med forsvaret av masteroppgaven.

Oslo, 15. oktober 2016

Alf Butenschøn Skre

Sammendrag

Justissamarbeidet på strafferettens område i EU har gjennomgått en betydelig utvikling det siste tiåret. Medlemsstatene har i stadig større grad forpliktet seg til å anerkjenne og fullbyrde strafferettslige rettsavgjørelser fra andre medlemsstaters domstoler uten forutgående overprøving. Norge og Island har inngått en avtale med EU om anerkjennelse og fullbyrdelse av én type rettsavgjørelser, nemlig «europeisk arrestordre», som kan beskrives som en forenklet prosess for utlevering av personer som er ettersøkt for straffbare forhold. Norges forpliktelser etter avtalen er gjennomført i intern norsk rett gjennom vedtakelsen av arrestordreloven av 2012. Avtalen og arrestordrelovens bestemmelser om europeisk arrestordre har ennå ikke trådt i kraft, og foreløpig reguleres dermed forholdet mellom Norge og EU av utleveringskonvensjonen av 1957 og utleveringsloven.

Europeisk arrestordre medfører en rekke prinsipielt viktige endringer sammenlignet med tradisjonelle regler om utlevering. Satt på spissen kan norske myndigheter som følge av avtalen og arrestordreloven bli forpliktet til å bistå EU-stater i å straffeforfølge norske statsborgere som befinner seg i Norge for handlinger begått i utlandet som ikke nødvendigvis ville være straffbare etter norsk rett, uten at norske myndigheter har anledning til å ta stilling til om det foreligger skjellig grunn til mistanke for et straffbart forhold.

Et prinsipielt viktig trekk ved avtalen og arrestordreloven er at Norge ikke lenger vil gi egne statsborgere et vern mot EU-staters straffeforfølgning. Dette utgjør et markant brudd med tradisjonelle regler for utlevering. Utleveringslovens krav om at handlingen som den utenlandske straffesaken gjelder, må være straffbar etter norsk rett, blir videreført som hovedregelen i saker som gjelder europeisk arrestordre, men det oppstilles to omfattende unntak som gjør at norske myndigheter er forpliktet til å bistå også i visse saker hvor handlingen er straffbar kun etter den andre statens strafferett. Gjennomgangen viser at yttergrensene for disse unntakene kan være uoversiktlige, og at de til en viss grad kan flyttes ensidig av hver enkelt stat gjennom nasjonale lovvedtak.

For å fullbyrde en europeisk arrestordre kan norske myndigheter benytte straffeprosessuelle tvangsmidler. Arrestordreloven innfører en presumsjon for pågrepelse og varetektsfengsling av ettersøkte personer, og setter således til side de alminnelige reglene om pågrepelse og fengsling i norsk straffeprosess som kommer til anvendelse på saker som behandles etter utleveringsloven. Det påvises en mulig inkurie i arrestordrelovens vilkår for varetektsfengsling av personer under 18 år, og en mulig inkurie hva gjelder adgangen til å benytte isolasjon under varetektsfengsling i påvente av utlevering/overlevering. Det drøftes hvorvidt det også gjelder en presumsjon for bruk av andre tvangsmidler enn pågrepelse og varetektsfengsling dersom arrestordren inneholder en begjæring om bruk av slike tvangsmidler. Endelig drøftes holdbarheten av premissene for innføringen av en presumsjon for varetektsfengsling, og om det er gitt en rettspolitisk adekvat begrunnelse for denne utvidelsen av hjemmelen for bruk av varetektsfengsling sammenlignet med alminnelige straffeprosessuelle regler.

INNHold

1	INNLEDNING	4
1.1	Problemstillingen og dens aktualitet	4
1.2	Begrepsavklaring	4
1.3	Noen rettskildemessige avklaringer	5
1.3.1	Ikrafttrådte og ikke-ikrafttrådte bestemmelser i arrestordreloven	5
1.3.2	Forholdet til straffeprosessloven og rettssikkerhetsgarantier	6
1.3.3	Om EUs rammeavgjørelser og fellesaksjoner for samarbeid på strafferettens område	7
1.3.4	Bruk av EU-rettskilder som tolkingsfaktor ved anvendelsen av arrestordreloven ..	8
1.4	Avgrensninger og videre fremstilling	9
2	PRINSIPPET OM GJENSIDIG ANERKJENNELSE OG EUROPEISK ARRESTORDRE	10
2.1	Prinsippet om gjensidig anerkjennelse	10
2.1.1	Prinsippets innhold og status i EU-retten	10
2.2	EA-rammeavgjørelsen og parallellavtalen	12
2.3	Norske myndigheters adgang til å vurdere det bevismessige grunnlaget for arrestorden	13
2.3.1	Betydningen av skyldspørsmålet som bevisstema	13
2.3.2	Domstolens bevisvurdering	16
3	UTVALGTE MATERIELLE VILKÅR FOR FULLBYRDELSE AV EN ARRESTORDRE	20
3.1	Systembetraktninger og avgrensninger	20
3.2	Norske statsborgere og personer bosatt i Norge	22
3.3	Krav til forholdets straffbarhet og alvorlighet	23
3.3.1	Hovedregelen: Krav om «dobbel straffbarhet»	23
3.3.2	Unntak: Medvirkning til alvorlig kriminalitet begått av en gruppe	25
3.3.3	Unntak: Visse typer lovbrudd – «positivlisten»	27
3.3.4	Unntak fra unntakene fra kravet om dobbel straffbarhet	31
4	BRUK AV TVANGSMIDLER I ARRESTORDRESAKER	33
4.1	Pågrepelse	34
4.2	Varetektsfengsling	35
4.2.1	Nærmere om fengsling av personer under 18 år	37
4.3	Andre tvangsmidler enn pågrepelse og fengsling	38
4.3.1	Nærmere om restriksjoner under fengsling	39
4.3.2	Utstedende stats vurdering eller begjæring om andre tvangsmidler	39
4.3.3	RG 2013 s. 431: brev- og besøksforbud begjært i arrestorden	42
5	VURDERING AV UTVALGTE BESTEMMELSER I ARRESTORDRELOVEN	44
5.1	Mulige behov for justeringer i arl.	44
5.2	Analyse og vurdering av forarbeidenes begrunnelse for fravikelse av alminnelige vilkår for varetektsfengsling	45
6	KILDER	49

1 INNLEDNING

1.1 Problemstillingen og dens aktualitet

Dette notatet behandler gjennomføringen av europeisk arrestordre (heretter benevnt EA) i norsk rett. Reglene om EA utgjør kort fortalt en forenklet prosedyre mellom EUs medlemsstater for å pågripe og overlevere personer til en stat hvor de skal straffeforfølges eller sone en allerede idømt straff. Denne overleveringsprosedyren erstatter det tradisjonelle utleveringssystemet i saker som involverer EUs medlemsstater, og medfører vesentlige forenklinger.¹

Norge og Island er tilknyttet EA-ordningen gjennom en egen parallellavtale med EU² som i det vesentlige gjenspeiler intern EU-lovgivning. Avtalen har ennå ikke trådt i kraft. Norges forpliktelser etter parallellavtalen er gjennomført i norsk rett gjennom vedtatte, men ikke ikrafttrådte bestemmelser i lov 20. januar 2012 nr. 4 om pågriping og overlevering til og fra Norge for straffbare forhold på grunnlag av en arrestordre (i det følgende omtalt som arrestordreloven eller arl.).

Problemstillingen som behandles i det følgende, er hvorvidt gjennomføringen av EA i norsk rett innebærer en utvidelse av offentlige myndigheters adgang – og plikt – til å bruke tvang overfor personer som er ettersøkt av andre stater, nærmere bestemt stater som tar del i EA-systemet. Notatet vil behandle denne problemstillingen i tilknytning til utleveringsbegjæringer/arrestordre mottatt av Norge fra en EU-stat utenfor Norden.

Ettersom parallellavtalen og de norske lovbestemmelsene om EA ikke er trådt i kraft, og det ikke foreligger offentlig kjent informasjon om nøyaktig når en ikrafttredelse kan ventes, kunne det hevdes at denne utredningen er en teoretisk øvelse som mangler aktualitet. Til dette skal det bemerkes at det på grunnlag av Stortingets samtykke til inngåelsen av parallellavtalen må ansees som en omforent europapolitisk målsetting å oppnå ikrafttredelse av EA-reglene i Norge, og det pågår arbeid fra norsk side for å realisere dette. Dessuten har rettsakten som innførte EA i EU, fungert som lest for utforming av andre EU-rettsakter om samarbeid på strafferettens område (se kapittel 2 nedenfor). De lovtekniske løsningene som er valgt ved gjennomføringen av EA i Norge, vil dermed være et naturlig utgangspunkt dersom ytterligere EU-rettsakter om samarbeid på strafferettens område skal gjennomføres i norsk rett. Det synes å være en utbredt oppfatning at det er i Norges interesse å søke en bred deltakelse i videreutviklingen av justissamarbeidet i EU på strafferettens område.³ Norge vil ikke ha formell innflytelse på innretningen av dette samarbeidet, men vil kunne ta del i det ved å slutte seg til samarbeidssystemer utviklet i EU. Dette notatet skrives med en forhåpning om at analysene og vurderingene som gjøres av arrestordreloven vil kunne ha overføringsverdi for fremtidig gjennomføring i norsk rett av eventuelle tilknytningsavtaler til andre EU-rettsakter på strafferettens område.

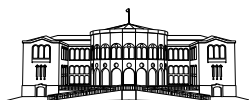
1.2 Begrepsavklaring

Arrestordreloven og dens proposisjon er på nynorsk, mens målformen i dette notatet er bokmål. Loven og dens forarbeider vil bli sitert på nynorsk, men i den løpende teksten vil det i enkelte

¹ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 7 første spalte.

² Gjengitt som Vedlegg 1 til Prop. 137 LS (2010–2011).

³ Se NOU 2012: 2 s. 697.

tilfeller benyttes uttrykk som ikke ordrett samsvarer med lovens og forarbeidenes språkbruk. For ordens skyld skal det gjøres oppmerksom på enkelte systematiske forskjeller i språkbruken.

Forarbeidene til arrestordreloven referer til prinsippet om «gjensidig *godkjenning* av rettslege avgjerder». Selv om «gjensidig godkjenning» kunne brukes i en tekst på bokmål, brukes uttrykket «gjensidig *anerkjennelse* av rettsavgjørelser» i denne utredningen, og det vil gis en kort begrunnelse for dette i det følgende. Det kjennetegnende trekket ved fenomenet som uttrykket referer til, er at nasjonale myndigheter nettopp ikke kan eller skal foreta noen godkjenning av utenlandske avgjørelser (se nærmere omtale i kapittel 2). Godkjenning er ikke nødvendig fordi det forutsettes at det er gjensidig tillit mellom medlemsstatenes domstoler og rettsystemer, og at en derfor helt generelt anerkjenner de andre statenes rettsavgjørelser og gir dem rettsvirkninger i nasjonal rett uten overprøving. *Anerkjennelse* anses derfor å være mer semantisk treffende enn *godkjenning*. Gjensidig anerkjennelse ligger dessuten nærmere uttrykkene som brukes i engelsk EU-terminologi (“mutual recognition”), i fransk (“reconnaissance mutuelle”), tysk (“gegenseitigen Anerkennung”), dansk (“gensidig anerkendelse”) og svensk (“ömsesidigt erkännande”). Både hensyn til semantisk klarhet og til å tydeliggjøre forbindelsen til det tilsvarende fenomenet i EU-retten taler altså for å bruke uttrykket “gjensidig anerkjennelse” i den videre fremstillingen. Dette samsvarer dessuten med ordbruken i Suominen (2015) og Finstad (2015).

Uttrykket «utstedende stat» viser til staten som har utstedt en arrestordre eller utleveringsbegjæring, mens «fullbyrdende stat» viser til staten hvor den ettersøkte personen befinner seg. Uttransportering av ettersøkte personer med det formål at de skal straffeforfølges eller sone en idømt straff, kalles «utlevering» dersom det skjer på bakgrunn av en utleveringsbegjæring, og «overlevering» dersom det skjer på bakgrunn av en arrestordre.

Arrestordreloven § 4 b) angir en begrepsbruk hvor uttrykket «nordisk-europeisk arrestordre» brukes om to ulike typer dokumenter: for det første arrestordre utferdiget i henhold til avtalen mellom Island, Norge og EU, og for det annet arrestordre utferdiget i henhold til EU-interne regler. I begge tilfeller gjelder det arrestordre sendt mellom Norge og et land utenfor Norden. For enkelthets skyld vil begge typer dokumenter omtales som «europeisk arrestordre» eller EA i denne avhandlingen. Der hvor de ulike rettslige grunnlagene for disse to dokumenttypene skulle ha betydning, vil det bli kommentert i teksten. Uttrykket «nordisk arrestordre» vil bli brukt om en arrestordre utstedt mellom de nordiske land, i samsvar med definisjonen i arl. § 4 c). Der hvor uttrykket «arrestordre» brukes alene i denne fremstillingen, vises det til EA, med mindre annet fremgår av sammenhengen.

1.3 Noen rettskildemessige avklaringer

1.3.1 Ikrafttrådte og ikke-ikrafttrådte bestemmelser i arrestordreloven

Arrestordreloven regulerer både EA og nordisk arrestordre, jf. § 1. Nordisk arrestordre brukes mellom de nordiske landene i samsvar med konvensjon om overlevering for straffbare forhold mellom de nordiske land av 2005.⁴ I proposisjonen til arrestordreloven forutsetter departementet at bestemmelsene vil bli satt i kraft samtidig som de underliggende avtalene, jf. §

⁴ Gjengitt som Vedlegg 1 til Ot.prp. nr. 39 (2007–2008).

42.⁵ I tråd med dette ble arrestordrelovens bestemmelser om nordisk arrestordre satt i kraft med virkning fra den nordiske konvensjonens ikrafttredelsesdato 16. oktober 2012.⁶ Det er derimot ikke fastsatt noen ikrafttredelsesdato for bestemmelsene i loven som gjelder EA.

Ettersom de EA-relevante bestemmelsene i arrestordreloven ennå ikke er trådt i kraft, foreligger ikke rettspraksis knyttet til disse bestemmelsene.⁷ Departementet har ikke utarbeidet noen forskrift eller rundskriv knyttet til anvendelsen av loven på EA.

Det foreligger imidlertid noe underrettspraksis, en forskrift og et rundskriv knyttet til arrestordrelovens bestemmelser om nordisk arrestordre. I mange tilfeller er disse bestemmelsene likelydende med bestemmelsene som gjelder for EA. Disse rettskildefaktorene vil derfor bli anvendt som tolkingsfaktorer så langt de passer på EA-bestemmelsene.

1.3.2 Forholdet til straffeprosessloven og rettssikkerhetsgarantier

Det følger av arl. § 3 at bestemmelsene i straffeprosessloven gjelder «så langt dei høver» dersom ikke annet er bestemt i arrestordreloven. Formuleringen innebærer at man ikke alene ut fra fravær av uttrykkelig fravikelse fra straffeprosessloven i arrestordreloven kan slutte at straffeprosessloven får anvendelse. Hvilke straffeprosessuelle regler som ikke «høver» seg for arrestordresaker, vil det være opp til domstolene å meisle ut.

Tolkingen og anvendelsen av straffeprosessloven ved norske domstoler er i betydelig grad preget av de krav som følger av grunnlovfestede og konvensjonsbestemte menneskerettigheter, jf. strpl. § 4 og mrl. § 3 samt rettspraksis fra menneskerettighetskonvensjoners håndhevelsesorganer, kanskje fremfor alt Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD).

Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (EMK) og De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter (SP) gir personer som er ettersøkt for utlevering, vesentlig færre materielle og prosessuelle rettigheter enn personer som straffeforfølges innenlands. Som bemerket i en antologi om EA er individvernet etter EMK på sitt svakeste i utleveringssaker.⁸

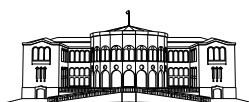
Anvendelsesområdet for både EMK art. 6 nr. 1 og 3 (retten til rettferdig rettergang) og art. 7 (lovskravet på strafferettens område) er avgrenset til behandlingen av en sivil eller strafferettslig sak og ileggelse av straff. EMD har slått fast at fullbyrdende stats behandling av

⁵ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 64 annen spalte.

⁶ Se kgl.res. 21. september 2012 og forskrift 21. september 2012 nr. 896.

⁷ Det foreligger riktignok én rettsavgjørelse som har anvendt arrestordrelovens ikke-ikrafttrådte bestemmelser om EA, se LE-2015-182612 (Eidsivating). Tingrettens kjennelse ble opphevet fordi tingretten hadde anvendt utleveringsloven, og ikke arrestordreloven, på en arrestordre fra Hellas. Som påpekt i merknad til avgjørelsen i LovData, Elden (2015), er det «[...] ikke uten videre lett å se grunnlaget for lagmannsrettens kritikk av at tingretten ikke drøftet denne loven».

⁸ Stubbs (2009) s. 238.

en utleveringsbegjæring ikke faller innenfor dette anvendelsesområdet.⁹ Disse rettighetene etter EMK har derfor ikke direkte relevans som skranke for statens myndighetsutøvelse ved behandlingen av saker etter arrestordreloven. EMD legger til grunn og aksepterer at en person som er fengslet i påvente av utlevering, har svært begrensede – eller ingen – muligheter til å imøtegå anklager som utleveringsbegjæringen bygger på, men domstolen stiller til gjengjeld krav om effektivitet i saksbehandlingen slik at utleveringssaken i den fullbyrdende staten ikke varer lenger enn nødvendig.¹⁰

Høyesterett har tidligere latt EMK art. 6 komme til anvendelse i utleveringssaker, se *Andrawes III* Rt. 1995 s. 1057, på s. 1061–1062, hvor kjæremålsutvalget vurderte den ettersøkte personens anførsel om brudd på EMK art. 6 nr. 1 i lagmannsrettens saksbehandling uten å påpeke at lagmannsrettens saksbehandling faktisk faller utenfor bestemmelsens virkeområde.¹¹ Det ble også gjort gjeldende av fremtredende norske jurister i tekster skrevet i forbindelse med denne utleveringssaken at EMK art. 6 kom til anvendelse.¹² Spørsmålet blir så om en slik anvendelse av EMK ved norske domstoler lar seg forsvare i dag, sett i lys av EMDs uttalelser omtalt ovenfor. Det er fremhevet i en rekke Høyesterettsavgjørelser at norske domstoler bør følge de samme tolkningsprinsipper som EMD ved anvendelsen av EMK, men at det ikke er norske domstolars oppgave å foreta dynamiske (det vil si ekspanderende) tolkninger av konvensjonen, se Rt. 2013 s. 374, avsnitt 49, med videre henvisninger til Rt. 2000 s. 996 og Rt. 2005 s. 833. På bakgrunn av denne etablerte rettskildemessige praksisen i Høyesteretts anvendelse av EMK, bør norske domstoler ikke gi EMK art. 6 anvendelse på utleveringssaker slik det ble gjort i *Andrawes*-saken i 1995, men heller følge EMDs praksis om utleveringssaker.

Dette innebærer at én og samme bestemmelse i straffeprosessloven i prinsippet kan gis ulik anvendelse avhengig av om saken gjelder innenlands straffeforfølgning eller utlevering/overlevering, da Norge ikke er forpliktet til å gi en ettersøkt person de samme rettigheter som en siktet i en norsk straffesak.

1.3.3 Om EUs rammeavgjørelser og fellesaksjoner for samarbeid på strafferettens område

I fremstillingen vil rammeavgjørelsen om EA være sentral, og det vil bli vist til andre rammeavgjørelser som knytter seg til rettslig samarbeid på strafferettens område.¹³ En *rammeavgjørelse* (da. «rammeavgjørelse», eng. «Framework Decision») er en rettsakt som ble brukt innen den europeiske unions tredje søyle, jf. TEU art. 34 annet ledd slik den lød før vedtakelsen av Lisboa-traktaten. Rammeavgjørelser ble innført i TEU med Amsterdam-traktaten og avløste Maastricht-traktatens *fellesaksjoner* (da. «fælles aktioner», eng. «Joint

⁹ *Monedero Angora v. Spain*. Rettstilstanden nyanseres riktignok av avgjørelsen *Ismoilov and others v. Russia*, som lar art. 6 nr. 2 (retten til å anses uskyldig inntil det motsatte er bevist) komme til anvendelse på behandlingen av en utleveringsbegjæring. Domstolen fant at Russland hadde krenket klagernes rett til å anses uskyldig, ettersom kjennelsen om utlevering la til grunn at de ettersøkte personene faktisk hadde begått de handlingene som Uzbekistan hadde fremmet utleveringsbegjæring for å straffeforfølge.

¹⁰ *Gallardo Sanchez v. Italy*, avsnitt 42.

¹¹ Se også Mathisen (2009) s. 67.

¹² Bratholm (1996) og Bøhler (1996).

¹³ I fotnotene benyttes Rram som forkortelse for «Rådets rammeavgjørelse».

Actions») i unionens tredje søyle.¹⁴ Ved vedtakelsen av Lisboa-traktaten ble rammeavtaler i sin tur avløst av *direktiver*, idet justissamarbeidet i EU ble løftet til overnasjonalt nivå. Rammeavtaler pålegger medlemsstatene en resultatforpliktelse, men lar statene velge hvilke virkemidler som benyttes. Som påpekt av Klip er definisjonen av rammeavtale slående lik definisjonen av *direktiv* (som er godt kjent for norske jurister gjennom EØS-retten), med ett viktig unntak: rammeavtalen har per definisjon ikke direkte virkning.¹⁵

1.3.4 Bruk av EU-rettskilder som tolkingsfaktor ved anvendelsen av arrestordreloven

Innenfor EU gjelder et prinsipp om EU-rettens forrang foran nasjonal rett som innebærer at nasjonale rettsregler, selv regler av konstitusjonell rang, ikke kan anvendes på en måte som strider mot EU-rettens primærkilder og rettsakter.¹⁶ Etter Lisboa-traktaten gjelder dette også på strafferettens område. Dette innebærer at nasjonal lovgivning i medlemsstatene vil måtte tilpasses og anvendes innenfor rammen av EU-retten slik denne tolkes av EU-domstolen.

Ved vedtakelsen av Lisboa-traktaten ble det vedtatt en protokoll nr. 36 om overgangsbestemmelser. I denne protokollens artikkel 10 er det gitt særskilte bestemmelser om rettsakter som gjelder politisamarbeid og samarbeid på strafferettens område. Protokollen fastsatte en overgangsperiode på 5 år, som utløp den 1. juni 2014, hvor Kommisjonens og domstolens myndighet var begrenset. I denne perioden hadde Kommisjonen ikke myndighet til å avgi grunnlagt uttalelse om manglende oppfyllelse av TEU og TEUF (jf. TEUF art. 258) i saker om politisamarbeid og samarbeid på strafferettens område. Nå som overgangsperioden er utløpt, har Kommisjonen og Domstolen de samme muligheter til å kontrollere medlemsstatenes etterlevelse av rammeavtaler og direktiver på dette saksfeltet som i andre deler av EU-lovgivningen. Det forventes at domstolen vil spille en betydelig rolle i den videre rettsutviklingen på dette saksfeltet.¹⁷

Prinsippet om EU-rettens forrang er basert på medlemsstatenes inngåelse av, eller tilslutning til, traktatene som opprettet unionen. Det kan dermed ikke gjøres gjeldende overfor ikke-medlemsstater som deltar i tilknytningsavtaler, med mindre det foreligger et særskilt rettslig grunnlag for det.

Forholdet mellom norske rettsregler og Norges folkerettslige forpliktelser er som utgangspunkt organisert etter et dualistisk prinsipp, som innebærer at norsk intern rett ved motstrid tar forrang foran folkerettslige forpliktelser.¹⁸ Det er imidlertid en etablert praksis at norske domstoler presumerer at norsk rett er i samsvar med Norges folkerettslige forpliktelser, og således tolker nasjonale rettsregler slik at de ikke kommer i strid med traktatforpliktelser som Norge har påtatt seg.¹⁹ På straffeprosessens område er derimot folkerettslige begrensninger gjort til en del av

¹⁴ Klip (2012) s. 54. Rådets kompetanse til å vedta fellesaksjoner var fastsatt i Maastricht-traktaten, art. K.3 annet ledd, under «Avsnitt VI Bestemmelser om samarbejde om retlige og indre anliggender».

¹⁵ Klip (2012) s. 53.

¹⁶ Sag C-399/11 Stefano Melloni mod Ministerio Fiscal, avsnitt 59; EU-domstolens uttalelse 1/09, avsnitt 65; Sag 6/64 Costa mod ENEL, s. 535–536. Se også omtale i NOU 2012: 2 s. 131.

¹⁷ Peers (2011) s. 106

¹⁸ Smith (2015) s. 152.

¹⁹ Ibid. s. 156.

intern norsk rett, se folkerettsreservasjonen i strpl. § 4.²⁰ En tilsvarende bestemmelse er inntatt i arl. § 2. Som det fremgår av forarbeidene, medfører bestemmelsen at parallellavtalen legger internrettslige begrensninger på anvendelsen av arrestordreloven.²¹

Parallellavtalen inneholder ikke bestemmelser som gir relevante EU-regler særskilt forrang foran nasjonal norsk rett, sml. EØS-avtalen protokoll 35, som – etter inspirasjon fra prinsippet om EU-rettens forrang foran nasjonal rett – forplikter EFTA-statene til å vedta lovgivning som gir EFTA-lovgivning forrang foran nasjonal rett. Parallellavtalen art. 37 forplikter imidlertid Norge til å søke en mest mulig ensartet anvendelse og tolking, og i den forbindelse å «stadig følge med på utviklingen i rettspraksis ved Det europeiske fellesskapets domstol [...] vedrørende bestemmelsene i lignende overleveringsinstrumenter.» Det legges til grunn at «lignende overleveringsinstrumenter» viser til rammeavtalen om EA.

Ved anvendelsen og tolkingen av reglene om arrestordre er norske myndigheter altså både folkerettslig og internrettslig forpliktet til å følge med på utviklingen i EU-domstolens praksis knyttet til EA, og til å søke en ensartet anvendelse av parallellavtalen og arrestordreloven. I prinsippet skal også norsk rettspraksis om arrestordre ha tilsvarende betydning for EU og Island (og islandsk rettspraksis om arrestordre ha tilsvarende betydning for EU og Norge), men gitt den store ulikheten i antallet avgjørelser i domstolene må det antas at EU-domstolens praksis vil få klart størst betydning. Forpliktelsen til å søke en ensartet anvendelse taler også for andre at rettskildefaktorer i EU-retten kan få betydning for forståelsen av parallellavtalen og arrestordreloven.

1.4 Avgrensninger og videre fremstilling

Som nevnt innledningsvis regulerer arrestordreloven både europeisk og nordisk arrestordre. Denne utredningen vil imidlertid kun behandle reglene som gjelder EA. Det har tradisjonelt vært et nært rettslig samarbeid preget av stor grad av tillit mellom de nordiske statene, også når det gjelder utlevering av personer ettersøkt for straffbare forhold.²² Dette har kommet til syne gjennom særregler for utlevering innad i Norden, med mer lempelige vilkår enn for utlevering til andre stater i Europa, se for eksempel nordisk utleveringslov av 3. mars 1961 (opphevet da arrestordreloven trådte i kraft for nordisk arrestordre i 2012).²³ Forskjellene mellom arrestordreloven og 1961-loven er derfor mindre vesentlige enn mellom arrestordreloven og utleveringsloven. Av hensyn til grensene for omfanget av denne utredningen, og for å synliggjøre klart mulig forskjellene mellom utlevering og overlevering, vil det derfor ved sammenligningen av arrestordreloven og den tidligere rettstilstanden avgrenses mot det nordiske samarbeidet. Det avgrenses også mot bestemmelser om overlevering av personer til internasjonale straffedomstoler,²⁴ da dette gjelder en særlig sektor innen strafferetten –

²⁰ Andenæs (2009) s. 9.

²¹ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 49 annen spalte.

²² Om bakgrunnen for dette nærere samarbeidet i Norden, se Strandbakken (2009).

²³ For eksempel åpnet nordisk utleveringslov for utlevering av norske statsborgere med fast bopel i den utstedende staten, jf. § 2, loven stilte ikke krav om at det underliggende forholdet måtte være straffbart etter norsk rett, jf. § 3, og utlevering kunne i visse tilfeller skje også for politiske lovbrudd, jf. § 4.

²⁴ Se lov 24. juni 1994 nr. 38 om gjennomføring i norsk rett av De forente nasjoners sikkerhetsråds vedtak om å opprette internasjonale domstoler for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia og Rwanda § 2 og lov 15. juni 2001 nr. 65 om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene) § 2.

internasjonal strafferett – hvor særegne traktatfestede regler om jurisdiksjon og forpliktelser til å straffeforfølge kommer til anvendelse.

Videre vil det bare drøftes spørsmål som gjelder utlevering/overlevering fra Norge – det avgrenses mot utleveringsbegjæringer/arrestordre utstedt av Norge.

Oppgaven vil dermed drøfte problemstillingen i tilknytning til utleveringsbegjæringer/arrestordre mottatt av Norge fra en EU-stat utenfor Norden.

For det formål vil det i kapittel 2 gis en kort beskrivelse av det EU-rettslige prinsippet om gjensidig anerkjennelse av rettsavgjørelser som EA baserer seg på, og hvordan dette påvirker norske myndigheters adgang til å gjøre en selvstendig vurdering av grunnlaget for arrestordren. Deretter behandles forskjeller mellom materielle vilkår for utlevering og overlevering i kapittel 3. I kapittel 4 behandles arrestordrelovens hjemler til å anvende straffeprosessuelle tvangsmidler i arrestordresaker. Endelig pekes det i kapittel 5 på et mulig behov for to små justeringer i arrestordreloven, og det gjøres en rettspolitisk vurdering av arrestordrelovens presumsjon for varetektsfengsling av ettersøkte personer.

2 PRINSIPPET OM GJENSIDIG ANERKJENNELSE OG EUROPEISK ARRESTORDRE

En årsak til at EA-systemet er mer effektivt enn tradisjonelle regler for utlevering, er at det bygger på prinsippet om gjensidig anerkjennelse av rettsavgjørelser.²⁵ Flere sentrale bestemmelser i parallellavtalen og arrestordreloven må forstås på bakgrunn av dette prinsippet.²⁶ For å lette denne forståelsen vil dette kapittelet gi en kort redegjørelse for prinsippets innhold og anvendelse. Deretter drøftes betydningen av dette for bevistemået og bevisvurderingen i arrestordresaker.

2.1 Prinsippet om gjensidig anerkjennelse

2.1.1 Prinsippets innhold og status i EU-retten

Prinsippet om gjensidig anerkjennelse ble utviklet gjennom rettspraksis og lovgivning som et alternativ til regelharmonisering for å fremme integrasjonen i det indre marked.²⁷ Prinsippet er senere gitt anvendelse på andre rettsområder enn det indre marked, og har vært anerkjent som en hjørnestein i det rettslige samarbeidet i straffesaker siden Tampere/Tammerfors-møtet i Det europeiske råd i 1999.²⁸ Med vedtakelsen av Lisboa-traktaten i 2007 ble prinsippets betydning innen EUs strafferettslige samarbeid traktatfestet i TEUF art. 82, som slår fast at dette samarbeidet «bygger på prinsippet om gjensidig anerkjennelse af domme og retsafgjørelser».

Til tross for den betydningen prinsippet om gjensidig anerkjennelse er gitt i EUs primærrett, er det ikke gitt noen autorativ definisjon av prinsippet, i alle fall ikke innenfor rettslig samarbeid på strafferettens område.²⁹ På grunnlag av sentrale rettsaker og rettspraksis i EU er det

²⁵ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 7 første spalte.

²⁶ Se særlig *ibid.*, kap. 6 og 10.

²⁷ Satzger (2012) s. 117; Hecker (2015) s. 3; Klip s. 356.

²⁸ Det Europæiske Råd (1999), formandskabets konklusjoner, art. 33.

²⁹ Klip (2012) s. 362; van Sliedrecht (2009) s. 67.

imidlertid formulert noen slutninger i litteraturen om hva prinsippet innebærer.³⁰ Prinsippet om gjensidig anerkjennelse beskrives gjerne som et system for samordning mellom medlemsstatene hvor avgjørelser truffet av rettslige myndigheter i en medlemsstat skal legges til grunn som riktige og – såfremt ingen gjensidig akseptert avslagsgrunn foreligger – fullbyrdes av en annen medlemsstats rettslige myndigheter, uten at det foretas noen overprøving av om den mottatte avgjørelsen er korrekt, og uten hensyn til ulikheter mellom statenes rettssystemer.³¹ Dersom det foreligger en eller flere avslagsgrunner, som er uttømmende angitt i EU-lovgivningen eller følger av EU-domstolens praksis, kan imidlertid fullbyrdelse avslås. Som påpekt av Peers innebærer prinsippet om gjensidig anerkjennelse at den fullbyrdende staten i prinsippet avstår noe suverenitet med hensyn til å kunne kontrollere fullbyrdelsen av strafferettslige avgjørelser på eget territorium.³²

Medlemsstatenes plikt til gjensidig anerkjennelse gjelder bare for bestemte typer nasjonale rettsavgjørelser som er nærmere angitt i EU-rettsakter.³³ I 2002 ble EA den første typen rettsavgjørelse på strafferettens område som medlemsstatene ble forpliktet til å anerkjenne. Siden har det – i stor grad basert på EA-rammeavgjørelsen³⁴ – blitt vedtatt rettsakter på strafferettens område som gir prinsippet om gjensidig anerkjennelse anvendelse på en rekke andre avgjørelser, blant annet bøtStraffer, ³⁵ fengslingsurrogater³⁶ og etterforskningskritt med sikte på innsamling av bevismateriale («europisk etterforskningskjennelse»³⁷). Norge skal ha uttrykt et ønske om å fremforhandle tilknytningsavtaler til flere av disse rettsaktene, for eksempel rammeavgjørelsen om soningsoverføring,³⁸ men har hittil bare oppnådd én tilknytningsavtale, nemlig for EA.

Disse reglene for interaksjon mellom medlemsstatene er betydelig mer effektive enn det tradisjonelle systemet basert på *gjensidig samarbeid* i straffesaker (også kalt *gjensidig hjelp* eller *gjensidig bistand* på norsk),³⁹ hvor stater gjennom oversendelse av rettsanmodninger ber hverandre om bistand, og hvor statene i utgangspunktet har diskresjon med hensyn til om de ønsker å etterkomme rettsanmodningen.⁴⁰ En utenlandsk rettsavgjørelse må etter *gjensidig samarbeid*-systemet vurderes og godkjennes av en nasjonal myndighet før den gis rettsvirkninger, og en utenlandsk rettsavgjørelse kan etter dette systemet ikke danne et selvstendig grunnlag for bruk av tvangsmidler i den fullbyrdende staten. Det fremgår av EU-rettsakter på området at formålet med anvendelsen av prinsippet om gjensidig anerkjennelse har vært å avskaffe ineffektive ordninger basert på *gjensidig samarbeid* med nye ordninger basert på *gjensidig anerkjennelse*.⁴¹

³⁰ Klimek (2015) s. 19; Peers (2011) s. 662–663.

³¹ Se også prop. 137 LS (2010–2011) s. 9 første spalte, hvor en tilsvarende forståelse legges til grunn.

³² Peers (2011) s. 663.

³³ Klip (2012) s. 369.

³⁴ Satzger (2012) s. 118.

³⁵ Rram 2005/214/RIA.

³⁶ Rram 2009/829/RIA.

³⁷ EP/Rdir 2014/41/EU.

³⁸ Bruce (2015) s. 467.

³⁹ Se terminologien i NOU 2003: 27 bl.a. pkt. 4.2.1.3 og i Prop. 97 LS (2011–2012) s. 14.

⁴⁰ Se Klip (2012) s. 342 flg.

⁴¹ Rram 2002/584/RIA, fortalens avsnitt 5, lyder for eksempel: «[...] De traditionelle samarbejdsrelationer, som hidtil har bestået mellem medlemsstaterne, bør erstattes med en ordning med fri bevægelighed for afgørelser på det strafferetlige område, både afgørelser før domsafsigelsen og endelige afgørelser, i et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed.»

Prinsippet om gjensidig anerkjennelse baserer seg på at det skal være gjensidig *tillit* mellom medlemsstatene.⁴² Dette kommer til uttrykk i formuleringer i fortalen til rettsakter som baserer seg på dette prinsippet.⁴³ Fortalen i den seneste rettsakten som gjør bruk av prinsippet om gjensidig anerkjennelse, erklærer: «Opprettelsen af et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed i Unionen er baseret på gensidig tillid og en formodning om alle medlemsstaters overholdelse af EU-retten, navnlig de grundlæggende rettigheder.»⁴⁴

2.2 EA-rammeavjørelsen og parallellavtalen

Rammeavjørelsen om den europeiske arrestordre⁴⁵ (heretter «EA-rammeavjørelsen» eller bare «rammeavjørelsen») art. 1 nr. 2 slår fast at medlemsstatene «fuldbyrder enhver europæisk arrestordre på grundlag af princippet om gensidig anerkendelse og i overensstemmelse med bestemmelserne i denne rammeavjørelse». Rammeavjørelsen er den første rettsakten innenfor EUs strafferettslige samarbeid som baserer seg på prinsippet om gjensidig anerkjennelse (dette sies uttrykkelig i fortalens avsnitt nr. 6), og omtales gjerne som «flaggskipet» for prinsippet om gjensidig anerkjennelse på strafferettens område.⁴⁶

Som det fremgår av rammeavjørelsen art. 1, er en europeisk arrestordre en

«retsavgjørelse truffet af en medlemsstat med det formål, at en anden medlemsstat anholder og overgiver en eftersøgt person med henblik på strafforfølging eller fuldbyrdelse af en frihedsstraf eller en anden frihedsberøvende foranstaltning»

Arrestordren skal som den klare hovedregel fullbyrdes ved at den fullbyrdende staten pågriper og overleverer den ettersøkte personen. Rammeavjørelsen angir hvilke forhold som kan begrunne at den anmodede staten avslår å fullbyrde arrestordren, og EU-domstolen har lagt til grunn at tilgjengelige avslagsgrunner for en EA er uttømmende angitt i rammeavjørelsen.⁴⁷ Nylig praksis fra EU-domstolen tyder imidlertid på at det også kan utledes avslagsgrunner fra EU-primærretten som ikke uttrykkelig fremgår av EA-rammeavjørelsen, blant annet der det er nødvendig for å avverge at den ettersøkte personen blir utsatt for en alvorlig menneskerettighetskrenkelse i den utstedende staten.⁴⁸ Domstolen har signalisert at medlemsstatene skal legge til grunn en snever tolking av avslagsgrunnene i rammeavjørelsen, av hensyn til å sikre en effektiv gjennomføring av EA-systemet.⁴⁹

Da rammeavjørelsen ble vedtatt, ble det tatt til orde for at den var Schengen-relevant, men dette ble ikke tatt til følge. For at Norge skulle kunne ta del i dette samarbeidet, ble det derfor nødvendig å fremforhandle en egen avtale. En slik avtale (omtalt i denne oppgaven som

⁴² Klip (2012) s. 362.

⁴³ For eksempel Rram 2002/584/RIA, fortalens avsnitt 10.

⁴⁴ EP/Rdir 2014/41/EU, fortalens avsnitt 19.

⁴⁵ Rram 2002/584/RIA.

⁴⁶ Herlin-Karnell (2014) s. 42; Peers (2011) s. 660.

⁴⁷ Sag C-388/08 PPU Artur Leymann og Aleksei Pustovarov, avsnitt 51.

⁴⁸ Forenede sager C-404/15 og C-659/15 PPU Pál Aranyosi og Robert Căldăraru, dommens avsnitt 88. Denne problematikken er nærmere behandlet i masteroppgaven som dette notatet baserer seg på.

⁴⁹ Klip (2012) s. 376.

parallellavtalen) ble inngått mellom Norge, Island og EU i 2006.⁵⁰ I henhold til avtalens artikkel 38 trer avtalen ikke i kraft før avtalepartene har underrettet hverandre om at de har fullført de prosedyrer som kreves for å samtykke i å være bundet av avtalen (ratifikasjon), og generalsekretæren for Den europeiske unions råd har fastslått at alle formelle krav til uttrykk for samtykke er oppfylt. Informasjon om parallellavtalen er tilgjengelig på nettsidene til Rådet og Det europeiske råd, hvor det fremgår at det foreløpig kun er Norge som har ratifisert avtalen.⁵¹ Bakgrunnen for at EU ikke har ratifisert skal være at tre land i EU ennå ikke har godkjent avtalen.⁵²

Parallellavtalens innhold svarer i det vesentlige til EA-rammeavgjørelsen, men med enkelte avvik. Parallellavtalen åpner for at stater kan reservere seg mot enkelte bestemmelser, hvor EA-rammeavgjørelsen ikke åpner for slik valgfrihet for den enkelte medlemsstat. Parallellavtalen art. 7 nr. 2 åpner således for at stater kan erklære at de ikke vil overlevere egne statsborgere, eller stille særlige vilkår i den forbindelse. Parallellavtalen art. 3 nr. 4, som oppstiller unntak fra kravet om dobbel straffbarhet, kommer bare til anvendelse dersom stater avgir erklæring om dette. Dessuten åpner parallellavtalen art. 20 nr. 5 for at partene kan reservere seg mot tidsfrister for behandlingen av en arrestordre.

2.3 Norske myndigheters adgang til å vurdere det bevismessige grunnlaget for arrestordren

2.3.1 Betydningen av skyldspørsmålet som bevistema

Etter utleveringsloven skal utlevering ikke skje med mindre en norsk domstol anser at det foreligger tilstrekkelige bevis for den ettersøkte personens skyld.

I saker om utlevering *til straffefullbyrdelse* (hvor den ettersøkte skal sone en allerede idømt straff) oppstiller utleveringsloven ikke et positivt krav om hvor sterke bevisene for domfeltes skyld må være, jf. § 10 nr. 1. Men utlevering skal ikke skje dersom det er «særlig grunn til å tro at dommen ikke bygger på en riktig vurdering» når det gjelder skyldspørsmålet.

I saker om utlevering *til straffeforfølgning* (hvor den ettersøkte er siktet i en straffesak) må det vises at det foreligger «skjellig grunn til mistanke», jf. utl. § 10 nr. 2 annet punktum. Dette innebærer at domstolen har en selvstendig plikt til å vurdere om et slikt beviskrav er oppfylt.⁵³

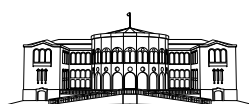
Arrestordrelovens bestemmelser stiller ikke som vilkår for overlevering eller bruk av tvangsmidler at den ettersøkte personen kan mistenkes for det straffbare forholdet. Spørsmål om skjellig grunn til mistanke eller den utenlandske straffedommens troverdighet er dermed, i motsetning til i utleveringssaker, ikke et bevistema i arrestordresaker. En ettersøkt person kan pågripes og fengsles (jf. § 13) og skal overleveres til den utstedende staten (jf. § 14) uten at norsk påtalemyndighet eller domstol skal ta stilling til skyldspørsmålet eller mistankegrunnlaget. Dette innebærer et betydelig avvik fra alminnelige regler om pågrepelse,

⁵⁰ Avtalen foreligger i 23 språkversjoner, alle med samme gyldighet, jf. art. 42. Den engelske og norske avtaleteksten er gjengitt som Vedlegg 1 til Prop. 137 LS (2010–2011).

⁵¹ Norges erklæring er datert 8. mai 2013.

⁵² Finstad (2015) s. 418.

⁵³ Se Ot.prp. nr. 30 (1974–1975) s. 36; Mathisen (2009) s. 205.

fengsling og utlevering, som må forstås på bakgrunn av at Norge har forpliktet seg til å anerkjenne og fullbyrde arrestordre utstedt av domstoler i alle EUs medlemsland.

Det kan ikke utelukkes at det oppstår situasjoner hvor ettersøkte personer hevder seg uskyldig i det påståtte straffbare forholdet, og hvor det kan være gode grunner til å feste lit til forklaringen, eller hvor det av andre grunner reiser seg slike motforestillinger mot det hendelsesforløpet som er beskrevet i arrestordren, at en samvittighetsfull påtalejurist eller tingrettsdommer vil ønske å undersøke saken nærmere før norske myndigheter bruker tvangsmakt for å bistå straffeforfølgningen. Eksempelvis blir det kort tid etter mottak av arrestordren avdekket at den ettersøkte personen ikke kan ha begått en påstått voldsforbrytelse i den utstedende staten fordi hun på det aktuelle tidspunktet sonet en fengselsstraff i Norge, noe som gir en sterk indikasjon på at arrestordren beror på en uriktig hypotese om hendelsesforløpet, forveksling av den ettersøkte persons identitet med en annens eller identitetstyveri.⁵⁴

Mens anførsler om den ettersøkte persons uskyld i utleveringssaker kan vurderes etter utleveringslovens vilkår om tilstrekkelig bevis for vedkommendes skyld, vil slike anførsler som utgangspunkt ikke ha relevans for behandlingen av en arrestordresak ettersom skyldspørsmålet ikke er et bevisstema etter arrestordrelovens bestemmelser. Det kan derfor umiddelbart virke som at norske myndigheter er forpliktet til å pågripe og overlevere personen til utenlandske myndigheter selv om norsk påtalemyndighet og domstol skulle mene at den ettersøkte personen mest sannsynlig *ikke* er skyldig i det straffbare forholdet som ligger til grunn for arrestordren. I det følgende vil det drøftes om arrestordreloven likevel gir en åpning for å avslå fullbyrdelse av arrestordren i slike tilfeller.

Etter arrestordreloven § 5 første ledd bokstav e skal arrestordren inneholde «ei utgreiing av omstende omkring lovbroten, under dette tidspunkt, stad og omfang av deltakinga til den ettersøkte». Hvis arrestordren har «vesentlege manglar», har påtalemyndigheten adgang til å avvise arrestordren etter først å ha gitt myndigheten som utstedte arrestordren, en rimelig frist til å rette arrestordren, jf. § 5 annet ledd.

Ut fra ordlyden i arl. § 5 kan det synes noe uklart om påtalemyndigheten har en valgfri adgang eller en plikt til å avslå en arrestordre med vesentlige mangler. Det heter at en arrestordre med vesentlige mangler «kan» avvises, men det følger samtidig av § 5 siste ledd første passus at dersom en arrestordre har vesentlige mangler, så «utgjer han ikkje ein arrestordre». Et dokument som etter regelen i § 5 siste ledd ikke utgjør en arrestordre, kan ikke utløse rettsvirkningene som arrestordreloven tillegger arrestordre, og det foreligger i så fall ikke rettslig grunnlag for maktbruk overfor den ettersøkte personen. Påtalemyndigheten vil dermed ikke ha anledning til å pågripe den ettersøkte personen med sikte på overlevering dersom den mottatte arrestordren har vesentlige mangler.

⁵⁴ Et eksempel fra Spania viser at materielt sett uriktig overlevering som følge av tyveri av den ettersøkte persons identitet ikke er et helt hypotetisk scenario. José Vicente Piera Ripoll ble ifølge den spanske avisen *El País* overlevert fra Spania til Italia i 2008 for å sone 15 år i fengsel på grunnlag av en italiensk dom avsagt uten at tiltalte hadde kjennskap til straffesaken. Etter 248 dagers frihetsberøvelse ble det avdekket at domfellelsen skyldtes at Piera Ripoll hadde blitt utsatt for identitetstyveri. Han ble løslatt og mottok 85.000 Euro i erstatning. Se avisartikkel Gómez (2013) og omtale i del Monte (2014) s. 21.

Dersom påtalemyndigheten finner det klart at opplysningene i arrestordren om det straffbare forholdet er uriktige, kan det hevdes at dette utgjør en vesentlig mangel, og at arrestordren derfor ikke skal fullbyrdes. Denne tolkningen av arl. § 5 innebærer at sannsynligheten for at den ettersøkte personen faktisk har begått den påståtte straffbare handlingen, blir et bevisstema ved påtalemyndighetens behandling av arrestordresaken, som en del av vurderingen av om vilkåret «vesentlige manglar» er oppfylt.

En slik anvendelse av adgangen i arl. § 5 annet ledd til å kreve ytterligere opplysninger fra utstedende myndighet, og avslå arrestordren dersom mangelen ikke blir utbedret, kunne betegnes som noe kreativ ettersom forarbeidene ikke har forutsett at bestemmelsen vil benyttes på denne måten. Der skrives det at bestemmelsen typisk vil få anvendelse ved *manglende* opplysninger, jf. innholdskravene i § 5 første ledd.⁵⁵ Forarbeidene gir altså ikke positivt uttrykk for at arrestordre skal kunne avslås av påtalemyndigheten på grunn av klare *feil* i arrestordren. Samtidig er denne anvendelsen av § 5 heller ikke uttrykkelig utelukket i forarbeidene, selv om det gis uttrykk for at riktigheten av utenlandske rettsavgjørelser som ligger til grunn for en arrestordre (pågripelsesbeslutning eller fellende straffedom), ikke skal kontrolleres av norske myndigheter.⁵⁶

Det kunne anføres at en slik avvisning ikke er forenlig med prinsippet om gjensidig anerkjennelse, som jo innebærer at myndighetene skal fullbyrde en mottatt arrestordre uten overprøving. EU-domstolen har imidlertid i saker om anerkjennelse av sivilrettslige avgjørelser gitt uttrykk for at det gjelder unntak fra plikten til anerkjennelse dersom det hefter åpenbare mangler ved avgjørelsen.⁵⁷ Med tanke på de inngripende virkningene fullbyrdelsen av en EA kan ha for enkeltpersoner, er det vanskelig å se noen grunn til at dette unntaket fra plikten til gjensidig anerkjennelse ikke også skal gjelde i arrestordresaker. Prinsippet om gjensidig anerkjennelse er derfor neppe til hinder for å benytte arl. § 5 annet ledd til å avvise arrestordre på måten beskrevet ovenfor, så lenge det gjelder en *åpenbar* mangel.

Det kan slås fast at denne fremgangsmåten ligger innenfor lovens ordlyd, og ikke er uforenlig med forarbeidene eller folkerettslige forpliktelser. Det fremstår dessuten som en hensiktsmessig fremgangsmåte dersom det blir tydelig for norske myndigheter at den ettersøkte personen mest sannsynlig er uskyldig, slik at norske myndigheter ikke tvinges til å fullbyrde en arrestordre som berørte norske myndigheter mener er materielt sett klart uriktig. Reelle hensyn taler derfor for et slikt tolkningsresultat. Den foreslåtte tolkningen av arl. § 5 annet ledd fremstår etter dette som forsvarlig.

Det følger av *lex superior*-prinsippet at arrestordreloven må anvendes innenfor rammen av Grl. § 94 første ledd annet punktum, som forbyr frihetsberøvelse dersom det ville utgjøre et uforholdsmessig inngrep. Arrestordrelovens hjemler for bruk av tvang må dessuten anvendes innenfor rammen av det straffeprosessuelle forholdsmessighetskravet i strpl. § 170 a, jf. arl. § 3. I et tilfelle hvor det fremstår som usannsynlig at den ettersøkte personen skulle ha begått handlingene som er beskrevet i arrestordren, er det diskutabelt hvorvidt myndighetene har en

⁵⁵ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 50 annen spalte.

⁵⁶ *Ibid.*, s. 32 første spalte.

⁵⁷ Klip (2012) s. 363; Sag 130/88 C.C. van de Bijl mod Staatssecretaris van Economische Zaken, avsnitt 24.

legitim interesse i å fullbyrde arrestordren som rettfærdiggjør de frihetsberøvende inngrepene som arrestordresaken medfører. Samsvar med GrL. § 94 og strpl. § 170 a krever tilsynelatende derfor også den forståelsen av arl. § 5 som fremlegges ovenfor.

En oppsummerende konklusjon blir at arrestordreloven avskaffer utleveringslovens adgang til domstolsprøving av grunnlaget for mistanken eller straffedommen mot den ettersøkte personen. Til gjengjeld kan arl. § 5 forstås slik at norsk påtalemyndighet kan avvise en arrestordre dersom beskrivelsen av det påstått straffbare forholdet fremstår som så lite troverdig at arrestordren må anses å inneholde en «vesentlig mangel».

2.3.2 Domstolens bevisvurdering

Ved domstolsprøvingen av om utleveringslovens vilkår for utlevering er oppfylt, gjelder hovedregelen i norsk rett om rettens ansvar for sakens opplysning og fri bevisvurdering. Utleveringsloven § 10 gir retten adgang til å legge til grunn opplysninger i rettsavgjørelser som er vedlagt utleveringsbegjæringen uten ytterligere prøving av bevisene for den ettersøkte personens skyld. Som det fremgår, lar bestemmelsen det være opp til retten om den ønsker å bygge på disse opplysningene, og bevisregelens anvendelsesområde er begrenset til bevisetemaet om den ettersøkte personens skyld.

Det følger av utlevl. § 13 nr. 3 og 4 at utleveringsbegjæringen skal ledsages av en pågripelsesbeslutning eller lignende når utleveringen begjæres for straffeforfølgelse, eller en fellende dom når utleveringen begjæres for straffullbyrdelse. Ifølge ordlyden i utlevl. § 13 nr. 5 skal om nødvendig ytterligere bevis for at det foreligger skjellig grunn til mistanke, følge med begjæringen, med mindre annet er bestemt i konvensjon. Høyesteretts ankeutvalg har slått fast at utlevl. § 13 ikke skal forstås som et krav om at utleveringsbegjæring alltid må ledsages av bevis, eller at det skal være den normale fremgangsmåte at norske domstoler krever bevis fremlagt.⁵⁸ I kjennelsen, som gjaldt utlevering til Tyskland, vises det til at rettsavgjørelser fra «land som står Norge nær, rettslig og politisk, må tillegges stor vekt ved bevisvurderingen», under henvisning til blant annet Rt. 2010 s. 40 og Rt. 2014 s. 680. Når det foreligger en rettsavgjørelse fra et nærstående land, kan retten anse rettsavgjørelsen som ledsager utleveringsbegjæringen som bevis for skjellig grunn til mistanke, uten å foreta en selvstendig prøving av bevisene som avgjørelsen bygger på. Høyesterett anser dette som forsvarlig såfremt det ikke foreligger holdepunkter i saken som taler for nærmere etterprøving av den utenlandske avgjørelsen.

I RG 2012 s. 1047 fant Borgarting lagmannsrett at det var forsvarlig å tillegge en rettsavgjørelse fra Litauen «betydelig vekt» ved vurderingen av om det var skjellig grunn til mistanke, under henvisning til at landet har vært medlem av EU siden 2004 og står Norge nært, samt at det ikke var holdepunkter som ga grunnlag for nærmere undersøkelser av rettsavgjørelsen. Selv om det ikke sies uttrykkelig i avgjørelsen, er det nærliggende å forstå lagmannsrettens formulering slik at EU-medlemskapet ble ansett som et holdepunkt for at landet står Norge nært, rettslig og politisk. Stortingets vedtakelse av arrestordreloven gir også uttrykk for en tillit til rettssystemene i EUs medlemsstater, og forarbeidene til arrestordreloven

⁵⁸ HR-2016-53-U, avsnitt 17.

gir uttrykk for at rettslikheten mellom EUs medlemsstater og Norge blir stadig større.⁵⁹ Dette taler for at norske domstoler som utgangspunkt vil kunne legge til grunn vurderingene i utleveringsbegjæringer mottatt fra EUs medlemsstater uten videre prøving når det gjelder skyldspørsmålet, med mindre det i den enkelte sak foreligger holdepunkter for nærmere undersøkelser.

Som ledd i behandlingen av en arrestordre skal retten ta stilling til om vilkårene er oppfylt for varetektsfengsling, jf. arl. § 13, og overlevering, jf. arl. § 14. Opplysninger om faktum i straffesaken vil kunne ha betydning blant annet når det skal vurderes om krav til straffbarhet etter norsk rett er oppfylt (se kapittel 3.3). Ved rettens vurdering skal opplysninger i den mottatte arrestordren legges til grunn med mindre de «openbert er urette», jf. arl. §§ 13 tredje ledd og femte ledd og § 14 annet ledd. Arrestordreloven innebærer altså at domstolene ikke bare vil ha *adgang* til å legge til grunn den utstedende domstolens bevisvurdering som riktig (slik som i utleveringssaker), men får en *plikt* til å gjøre det. Ettersom det ikke skal være nødvendig å vurdere holdbarheten av den utstedende domstolens bevisvurdering, er det ikke et krav om at rettsavgjørelsen vedlegges arrestordren.

Norske domstolers plikt etter arl. §§ 13 og 14 kan beskrives som en lovbestemt presumsjon, også kalt en lovsformodning,⁶⁰ om verdien av opplysningene i arrestordren. Virkningen av en slik presumsjon er at opplysningene i arrestordren anses sanne inntil det motsatte er bevist. Slik arl. §§ 13 og 14 er utformet, er det oppstilt en høy terskel for å tilbakevise presumsjonen – opplysninger som er uforenlige med opplysninger i arrestordren, må nødvendigvis anses usanne, med mindre de har en slik overbevisningsverdi at opplysningene i arrestordren må anses *åpenbart uriktige*.

I det følgende vil det undersøkes hva som er det rettslige innholdet i denne presumsjonen, og deretter drøftes hvordan denne regelen forholder seg til det man i norsk prosessrett tradisjonelt har omtalt som «den materielle sannhets prinsipp».

2.3.2.1 Vilåret åpenbart uriktig

I det følgende vil det drøftes hva som skal til for at vilåret *åpenbart uriktig* («openbert er urette») i arl. §§ 13 og 14 er oppfylt.

Bestemmelsens ordlyd, da særlig bruken av orden «openbert», antyder at det skal mye til før beviskravet kan anses oppfylt. Uttrykket *åpenbart uriktig/openbert urett* har så vidt vites ikke tidligere forekommet i ikrafttrådt norsk straffeprosessuell lovgivning,⁶¹ og forarbeidene til arrestordreloven bidrar ikke til å kaste lys over hva som er det nærmere innholdet i uttrykket. Bestemmelsene i arrestordreloven om EA og nordisk arrestordre er likelydende når det gjelder presumsjonen om at opplysninger i arrestordren er sanne, og det må forutsettes at de vil gis lik anvendelse. Det foreligger et rundskriv fra Justis- og beredskapsdepartementets sivilavdeling⁶² og noe underrettspraksis som gjelder tolkingen av arl. § 20 og 21 (om nordisk arrestordre), som

⁵⁹ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 17–18, som siterer høringsnotatet til arrestordreloven.

⁶⁰ Se Strandbakken (2003) s. 64.

⁶¹ Lov om nordisk arrestordre fra 2008 inneholdt en tilsvarende bestemmelse, men forarbeidene til denne loven behandler heller ikke spørsmålet. Loven trådte aldri i kraft og ble opphevet av arrestordreloven.

⁶² Rundskriv G 12/2012.

vil kunne være relevant for tolkingen av arl. §§ 13 og 14, men heller ikke disse kildene bidrar til å presisere innholdet i *åpenbart uriktig*. Innenfor EU-retten er det som nevnt ovenfor etablert et unntak fra plikten til gjensidig anerkjennelse i tilfelle åpenbare mangler, men disse avgjørelsene gjelder sivilrettslige rettsakter, og det er ikke uten videre lett å overføre rettspraksisen til en presis terskel på strafferettens område.

Gitt det spede rettskildemessige grunnlaget for tolkingen av arl. §§ 13 og 14 på dette punktet kan det være hensiktsmessig å ta et sideblikk til en bestemmelse i tvisteloven med et språklig sett likelydende vilkår, hvor forarbeidene gir uttrykk for hvordan uttrykket skal forstås. I tvisteloven § 16-10 annet ledd heter det at saksøker på visse vilkår kan kreve en fraværdom som legger til grunn saksøkerens påstandsgrunnlag, med mindre dette påstandsgrunnlaget fremstår som *åpenbart uriktig*. I forarbeidene til tvisteloven er regelen begrunnet slik: «Retten skal ikke tvinges til å avsi en dom som åpenbart er i strid med faktiske forhold, og som retten vet blir uriktig. Bestemmelsen skal være en snever unntaksregel».⁶³ NOU-en til loven gjør det også tydelig at bestemmelsen er ment som en snever unntaksregel: «Den tar sikte på situasjoner hvor det nærmest ville være i strid med rettens verdighet å tvinge retten til å avsi en dom den vet er uriktig».⁶⁴

Det er ikke gitt at vilkåret «åpenbart urette» i arrestordreloven vil ha identisk bevisrettslig innhold som det språklig sett samsvarende vilkåret «åpenbart uriktig» i tvisteloven. Ordlyden i disse bestemmelsene må blant annet tolkes i lys av at man i sivile saker ofte lar partene avgrense rettens avgjørelsesgrunnlag i tråd med det såkalte disposisjonsprinsippet, mens saker der det offentlige har en sterkere interesse i at resultatet blir materielt riktig, gjerne er såkalt indispositive saker, hvor retten har et selvstendig ansvar for å sørge for sakens opplysning, se videre omtale av den materielle sannhets prinsipp nedenfor. I tråd med dette kan retten ikke avsi fraværdom etter tvl. § 16-10 i saker «hvor offentlige hensyn medfører at saksøktes rådighet i rettsforholdet er begrenset».

Det er følgelig ingen direkte parallell mellom arl. §§ 13 og 14 og tvl. § 16-10, men ordvalget indikerer at det oppstilles en svært høy terskel for at retten ikke skal legge til grunn opplysningene i arrestordren. Det er ut fra ordlyden grunn til å oppfatte regelen som en snever unntaksregel i likhet med regelen i tvl. § 16-10. På grunnlag av dette er det mest naturlig å forstå regelen slik at en alminnelig sannsynlighetsovervekt for at opplysningen i arrestordren er uriktig, ikke er tilstrekkelig til at opplysningen ikke skal legges til grunn.

For å oppsummere kan det slås fast at arrestordreloven ikke oppstiller en presis terskel for hvor sannsynlig en motstridende opplysning må anses å være før den kan legges til grunn til fortrensel for en opplysning gitt i en arrestordre. Terskelen vil måtte utvikles gjennom rettspraksis. Ut fra ordlyden synes imidlertid terskelen å være svært høy. Sammenlignet med reglene etter utleveringsloven innebærer disse bestemmelsene i arrestordreloven en betydelig innsnevring av norske myndigheters adgang til å overprøve bevisvurderingen i andre staters rettsavgjørelser.

⁶³ Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) s. 426.

⁶⁴ NOU 2001: 32 bind B, s. 919.

2.3.2.2 Forholdet til den materielle sannhets prinsipp og rettens ansvar for sakens opplysning

Det er neppe kontroversielt å uttale som Justis- og politidepartementet i Ot.prp. nr. 64 (1998–1999), pkt. 8.7.5: «Det er et grunnleggende prinsipp i norsk straffeprosess at det gjelder å komme frem til materielt riktige avgjørelser». Uttalelsen er gitt i forbindelse med spørsmål om bevisavskjæring, men er et uttrykk for et alminnelig prinsipp i straffeprosessen, nemlig *den materielle sannhets prinsipp*. Dette prinsippet innebærer at retten skal basere sine avgjørelser på et faktum som stemmer overens med virkeligheten, uavhengig av partenes disposisjoner.⁶⁵

Prinsippet kommer til uttrykk blant annet gjennom regler om rettens ansvar for sakens opplysning. Det følger av strpl. § 294 at retten er forpliktet til å «på embets vegne våke over at saken blir fullstendig opplyst. I dette øyemed kan den beslutte å innhente nye bevis og utsette forhandlingen.» Strpl. § 294 er inntatt i kapittel 22, som direkte gjelder saksbehandlingen ved *hovedforhandlinger* i straffesaker. Høyesteretts ankeutvalg slo imidlertid fast i Rt. 2011 s. 1598 at rettens ansvar for sakens opplysning er «et grunnprinsipp i straffeprosessen som også må gjelde for varetektsfengsling og som innebærer at retten må sørge for at saken er tilstrekkelig godt opplyst til at det kan treffes en forsvarlig avgjørelse.» Det må derfor legges til grunn at rettens undersøkelsesplikt som kommer til uttrykk i strpl. § 294 ikke bare gjelder i hovedforhandlinger, men også ved avgjørelser om varetektsfengsling.⁶⁶ Bestemmelsen får dermed anvendelse på arrestordresaker med mindre den ikke «høver», jf. arl. § 3. Det er neppe grunnlag for å hevde at bestemmelsen ikke «høver» uten en fyllestgjørende grunn til dette, gitt at bestemmelsen ifølge Høyesteretts ankeutvalg gir uttrykk for et «grunnprinsipp». Det er vanskelig å se noen grunn til at undersøkelsesplikten ikke skal gjelde ved et rettsmøte hvor det prøves om lovens vilkår for bruk av tvang overfor den enkelte er oppfylt, jf. arl. §§ 13 og 14.

Spørsmålet blir så om bevispresumsjonen i arrestordreloven om at opplysningene i arrestordren er korrekte, innebærer et unntak fra strpl. § 294, slik at retten allikevel ikke har et selvstendig ansvar for sakens opplysning når det gjelder avgjørelser om varetektsfengsling og overlevering i arrestordresaker.

Bruken av uttrykket «openbert» i bevispresumsjonens ordlyd antyder at retten ikke er forpliktet til å vurdere på eget initiativ om opplysningene gitt i arrestordren faktisk er sanne. Dette samsvarer med forarbeidenes forutsetning om at retten normalt ikke skal prøve om avgjørelsen som ligger til grunn for arrestordren, er korrekt.⁶⁷ Rundskriv G 12/2012, som direkte gjelder arl. § 20, støtter denne forståelsen av bestemmelsen: «[d]et innebærer at retten ikke skal prøve det faktiske og rettslige grunnlaget for pågripelsesbeslutningen eller dommen som arrestordren bygger på».⁶⁸ Dersom det derimot er «openbert» at en opplysning ikke er sann, gjelder ikke lenger bevispresumsjonen, og strpl. § 294 vil komme til anvendelse.

Sammenlignet med domstolenes skjønnsmessige adgang i henhold til utleveringsloven og tilknyttet rettspraksis til å legge til grunn en rettsavgjørelse fra en av EUs medlemsstater som bevis for skyld uten nærmere undersøkelser, innebærer arrestordrelovens bestemmelser en

⁶⁵ Nærmere om dette prinsippet, se Strandbakken (2003) s. 167.

⁶⁶ Andenæs (2009) s. 301 la til grunn samme løsning, før Rt. 2011 s. 1598 ble avsagt.

⁶⁷ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 32.

⁶⁸ G 12/2012, s. 23.

innskrenkning av rettens rett og plikt til å sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst. Som det fremgår ovenfor, kreves det kun «holdepunkter for å undersøke nærmere» for at retten på eget initiativ skal foreta nærmere undersøkelser av det bevismessige grunnlaget for den utenlandske avgjørelsen i utleveringssaker. Når det gjelder arrestordre, har retten derimot tilsynelatende ingen plikt til å foreta egne undersøkelser av opplysningene i arrestordren, med mindre de er «åpenbart uriktige».

3 UTVALGTE MATERIELLE VILKÅR FOR FULLBYRDELSE AV EN ARRESTORDRE

3.1 Systembetragtninger og avgrensninger

Det vil først knyttes noen bemerkninger til strukturelle forskjeller mellom utleveringsreglene og overleveringsreglene, før materielle vilkår for overlevering beskrives nærmere i de senere underkapitlene.

Utleveringsloven oppstiller vilkår for når utlevering *kan* finne sted, jf. utlevl. § 1. Dersom lovens vilkår er oppfylt, foreligger det Tønnesen har kalt «utleveringsrett» for den fullbyrdende staten. I Tønnesens ord handler derfor den materielle utleveringsrett om «de regler som *i forhold til siktede* konstituerer rettighet for de statlige myndigheter til å foreta utlevering av ham»,⁶⁹ eller sagt på en annen måte, «kravene for [at] en rett til inngrep skal foreligge».⁷⁰ Avgjørelsen av om staten skal gjøre bruk av denne utleveringsretten – en avgjørelse som i forarbeidene til utleveringsloven er beskrevet som «en mer alminnelig vurdering av om begjæringen *bør* imøtekommes»⁷¹ – treffes i siste instans av departementet, jf. utlevl. § 18. Dette spørsmålet har vært ansett som et folkerettslig og utenrikspolitisk mellomliggende mellom de to involverte statene. Den fullbyrdende staten har som det klare utgangspunkt ingen *plikt* til å utlevere med mindre en slik plikt er traktatfestet.⁷² Praksis i Justis- og beredskapsdepartementet er likevel at det som regel treffes vedtak om utlevering dersom domstolene har slått fast at vilkårene for utlevering er oppfylt,⁷³ også der hvor det ikke foreligger en traktatfestet plikt til utlevering. Et viktig eksempel på en traktat som oppstiller en plikt til å utlevere på nærmere bestemte vilkår, er Europarådets utleveringskonvensjon av 1957 (utleveringskonvensjonen), jf. dennes art. 1. Konvensjonens art. 26 gir imidlertid statspartene svært omfattende adgang til reservasjoner fra utleveringsplikten. Som påpekt av Mathisen er denne reservasjonsadgangen benyttet av de aller fleste statspartene.⁷⁴

Parallellavtalen og EA-rammeavgjørelsen innfører et system hvor fullbyrdelse av arrestordren med svært få unntak *skal* skje dersom rettslige myndigheter har slått fast at vilkårene er oppfylt, og ingen av de uttømmende angitte avslagsgrunnene er til hinder for det. Statenes plikt til fullbyrdelse fremgår av rammeavgjørelsen art. 1 nr. 2 og av parallellavtalen art. 1 nr. 2 og art. 20 nr. 1. Dette er gjennomført i arl. § 1 første ledd annet punktum, som slår fast at en ettersøkt person som oppholder seg i Norge, «*skal* pågripast og overleverast til staten som har ferda ut

⁶⁹ Tønnesen (1975) s. 2.137 (min utheving).

⁷⁰ Ibid., s. 2.130.

⁷¹ Ot.prp. nr. 30 (1974–1975) s. 38 (min utheving).

⁷² Tønnesen (1975) s. 2.49.

⁷³ Mathisen (2009) s. 70; G-19/2001, s. 43.

⁷⁴ Mathisen (2009) s. 121.

arrestordren» (min kursivering). Dette innebærer ifølge proposisjonen et systemskifte sammenlignet med utleveringssystemet, slik at det

«[...] ikkje lenger er opp til norske styresmakter sitt skjønn om ein person skal bli overlevert eller ikkje – overlevering skal skje viss det ikkje ligg føre nokon obligatorisk avslagsgrunn eller ein fakultativ avslagsgrunn som kompetent norsk styresmakt ønskjer å nytte.»⁷⁵

Etter en domstolsprøving av om vilkårene for overlevering er oppfylt, treffes den endelige avgjørelsen av påtalemyndigheten, jf. arl. § 14. Hvorvidt overlevering skal skje, avgjøres dermed som hovedregel alene av rettshåndhevende myndigheter i de involverte statene, og statenes departementer har ikke den skjønnsmessige avslagsmuligheten som vanligvis tilligger dem i utleveringssaker.

Etter arrestordresystemet handler derfor den rettslige avgjørelsen om materiell overleveringsrett ikke bare om hvorvidt det foreligger en *rett* for statens myndigheter til å gjennomføre inngrepet overfor individet, men også om staten har en *plikt* etter folkeretten og nasjonal rett til å utlevere denne personen til den utstedende staten.

For å markere dette bruddet med utleveringssystemet har EU bevisst valgt å kalle handlingen for overlevering (eng. «surrender»), heller enn utlevering (eng. «extradition»), og erklære at førstnevnte erstatter sistnevnte, jf. det femte avsnittet i EA-rammeavgjørelsens fortale. Denne terminologien er fulgt opp fra norsk side i arrestordreloven, se § 1 første ledd, sammenholdt med § 4 bokstav d.

I de følgende underkapitlene vil materielle vilkår for overlevering analyseres nærmere. Det gjøres flere avgrensninger. For det første anses det lite hensiktsmessig å gi en redegjørelse for de av arrestordrelovens avslagsgrunner som i det vesentlige sammenfaller med gjeldende rett etter utleveringsloven. Rettstilstanden etter utleveringsloven er grundig beskrevet i Mathisens bok *Utlevering for straffbare forhold*, utgitt i 2009.

For det andre er det gjort et utvalg innenfor de endringene ikrafttreddelsen av arrestordreloven innebærer. En rekke vilkår og avslagsgrunner som gjelder i saker om utlevering fra Norge til EU-stater utenfor Norden, vil bli endret ved ikrafttreddelsen av arrestordreloven for å fremme formålet om enklere prosesser og at flere ettersøkte personer bringes for retten eller soner sin idømte straff. Her er det hensiktsmessig å behandle et utvalg av disse vilkårene heller enn å gi en oppramsende redegjørelse for samtlige endringer. De bestemmelsene i arrestordreloven som utgjør de mest markerte bruddene med den eksisterende rettstilstanden – det vil si de bestemmelsene som etter en skjønnsmessig vurdering anses å innebære de prinsipielt mest betydningsfulle avvikene fra utleveringsloven – er ved denne avgrensningen gitt prioritet. De følgende tre temaene peker seg da ut: endringer i betydningen av norsk statsborgerskap eller status som fast bosatt i Norge, lemping av krav til forholdets straffbarhet og alvorlighet samt fjerning av forbudet mot å utlevere for politiske lovbrudd. Dette utvalget samsvarer med det Mathisen beskriver i sin avhandling som «særlig iøynefallende» trekk ved EA-

⁷⁵ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 49 første spalte.

rammeavtjørelsen.⁷⁶ Fjerningen av forbudet mot å utlevere for politiske lovbrudd vil imidlertid ikke behandles nærmere fordi denne bestemmelsen i parallellavtalen – selv om den prinsipielt sett er iøynefallende – antas ikke å ha praktisk betydning i forholdet mellom Norge og de andre statene som er omfattet av parallellavtalen.⁷⁷

3.2 Norske statsborgere og personer bosatt i Norge

I norsk utleveringsrett har det tradisjonelt vært et forbud mot utlevering av egne statsborgere, jf. utlevl. § 2. Dette forbudet blir ikke videreført i arrestordreloven, og plikten til å fullbyrde arrestordren vil gjelde også overfor egne borgere, jf. arl. § 10. Parallellavtalen art. 7 nr. 2 gir adgang til å reservere seg mot utlevering av egne statsborgere, men denne adgangen er ikke benyttet av Norge. Dersom den utstedende staten ikke overleverer sine egne statsborgere, har norske myndigheter ingen plikt, men en adgang til å overlevere norske statsborgere, jf. § 10 annet ledd. I slike tilfeller avgjør departementet om arrestordren skal fullbyrdes. Når det gjelder personer som er bosatt i Norge uten å være norsk statsborger, nyter disse ikke særskilt vern mot utlevering etter utleveringsloven, men Norge har ingen folkerettslig plikt til å utlevere disse i henhold til utleveringskonvensjonen. Etter parallellavtalen og arrestordreloven vil norske myndigheter få en plikt til å overlevere også personer som er fast bosatt i Norge.

En person som er norsk statsborger eller fast bosatt i Norge, og dennes eventuelle pårørende i Norge, vil kunne se overlevering til utlandet som en større påkjenning enn straffeforfølging eller soning av dom i Norge. Det kan dessuten antas at fengsling i utlandet kan vanskeliggjøre rehabilitering og tilbakeføring til det norske samfunnet sammenlignet med fengsling i Norge, noe som på sikt kan svekke kriminalitetsbekjempelsen.

Etter rammeavtjørelsen art. 4 og 5, og tilsvarende bestemmelser i parallellavtalen art. 5 og 8, gis fullbyrdende stat derfor anledning til å treffe særlige tiltak i saker som gjelder egne statsborgere og personer bosatt i staten.

Når det gjelder innbyggere som allerede er dømt i utlandet, og som er ettersøkt for *fullbyrdelse* av straff, kan norske myndigheter i henhold til arl. § 12 annet ledd avslå overlevering dersom Norge samtidig forplikter seg til å fullbyrde dommen.⁷⁸

Når det gjelder innbyggere som er ettersøkt til *straffeforfølging*, er det ikke en adgang til å avslå arrestordren, men arl. § 15 annet ledd første punktum gir anledning til å stille som vilkår for overlevering at personen sendes tilbake til Norge for soning av en eventuell straffedom.

⁷⁶ Mathisen (2009) s. 174.

⁷⁷ Mathisen har ikke kunnet finne eksempler på at Norge har nektet utlevering med den begrunnelse at forholdet var et politisk lovbrudd, og han legger til grunn at nektingsgrunnen uansett ikke synes å være berettiget i relasjonen mellom Norge og rettslig og politisk sett nærstående stater, se Mathisen (2009) s. 310–311. Utleveringslovens forbud mot utlevering for politiske lovbrudd er dessuten allerede innskrenket når det gjelder utlevering innenfor Schengen-samarbeidet, se *ibid.* s. 144–145.

⁷⁸ Parallellavtalen art. 5 bokstav f gir Norge adgang til å gi regelen i arl. § 12 annet ledd anvendelse også på personer som *oppholder seg* i landet, som omfatter en videre krets personer enn statsborgere og personer som er bosatt her. Denne adgangen er ikke benyttet.

Det fremgår av forarbeidene at det er påtalemyndigheten som avgjør om den fakultative avslagsgrunnen eller adgangen til å stille vilkår skal benyttes.⁷⁹ Dersom departementet skal avgjøre om arrestordre mot en norsk statsborger skal fullbyrdes, må det antas at denne fakultative beslutningsmyndigheten etter §§ 12 og 15 tilligger departementet. EU-domstolen har uttalt at den tilsvarende bestemmelsen i EA-rammeavjørelsen bare kan påberopes når det er en «legitim interesse» som berettiger at den ettersøkte personen avsoner straffen på den fullbyrdende statens territorium,⁸⁰ og har slått fast at det legislative hensynet som ligger bak bestemmelsen, er å bedre mulighetene for den ettersøkte personens resosialisering i staten hvor hun er fast bosatt.⁸¹ Formål som ikke er knyttet til den ettersøkte personens resosialisering, for eksempel et ønske fra påtalemyndigheten om å ha personen tilgjengelig i fullbyrdende stat til å vitne i fremtidige straffesaker, vil derfor ikke uten videre kunne begrunne en avgjørelse etter §§ 12 og 15, i alle fall ikke dersom hensynet til resosialisering taler for at den fakultative adgangen ikke benyttes.

3.3 Krav til forholdets straffbarhet og alvorlighet

3.3.1 Hovedregelen: Krav om «dobbel straffbarhet»

Forholdet som ligger til grunn for arrestordren, må være *straffbart* etter den utstedende statens rett, jf. parallellavtalen art. 3 nr. 1 og arl. § 6. Arl. § 5 bokstav d krever at det skal oppgis i arrestordren hvilke(t) straffebud som påstås å ramme forholdet. Det følger av prinsippet om gjensidig anerkjennelse at denne vurderingen ikke skal overprøves ved behandlingen av en mottatt arrestordre.

I tillegg gjelder et krav til forholdets *alvorlighet*, som er fastsatt gjennom et minstekrav til øvre strafferamme eller faktisk idømt straff for forholdet etter den utstedende statens rett, jf. arl. § 6. Ved straffeforfølgning må forholdet kunne medføre minst ett års fengsel eller annen frihetsberøvende reaksjon etter den utstedende statens strafferett. Ved strafffullbyrding må den idømte straffen være på minst fire måneders fengsel eller annen frihetsberøvende reaksjon. Opplysninger om strafferamme og/eller idømt straff skal gis i arrestordren, jf. § 5 bokstav f.

Som hovedregel skal overlevering bare skje dersom det straffbare forholdet som ligger til grunn for arrestordren, eller et tilsvarende forhold, er straffbart også etter norsk rett, jf. arl. § 7 første ledd. Vurderingen av om så er tilfelle, skal gjøres av norske myndigheter. Når utlevering/overlevering bare kan skje for forhold som er belagt med straff etter både den utstedende og den fullbyrdende statens rett, sies det gjerne at det gjelder et krav om «dobbel straffbarhet»,⁸² eller «dobbel strafflegging» i arrestordreløvas nynorske språkdrakt.

Ordlyden i arl. § 7 første ledd stiller ikke krav til forholdets alvorlighet målt i reaksjonsform eller strafferamme etter norsk rett. Bestemmelsen gjennomfører parallellavtalen art. 3 nr. 2, som svarer til EA-rammeavjørelsen art. 2 nr. 4.⁸³ EU-domstolen har presisert at det eneste krav som kan stilles etter denne bestemmelsen, er at forholdet er *straffbart* etter strafferetten i den

⁷⁹ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 53 og 56.

⁸⁰ Sag C-66/08 Kozłowski, dommens avsnitt 44.

⁸¹ Sag C-123/08 Dominic Wolzenburg, dommens avsnitt 62.

⁸² Mathisen (2009) og Tønnesen (1975) bruker begge dette uttrykket.

⁸³ Det er riktignok en forskjell mellom EA-rammeavjørelsen og parallellavtalen idet manglende straffbarhet etter den anmodede statens rett er en valgfri avslagsgrunn etter rammeavjørelsen art. 2 nr. 4, og en obligatorisk avslagsgrunn etter parallellavtalen art. 3 nr. 2, men det har ikke betydning i denne sammenhengen.

fullbyrdende staten – det kan altså ikke innfortolkes et vilkår om *alvorlighet* i form av et bestemt straffenivå etter den fullbyrdende statens rett.⁸⁴

Dersom handlingen som arrestordren gjelder, ikke er straffbar etter norsk rett, og ingen av unntakene i § 7 annet og tredje ledd kommer til anvendelse, er vilkårene for overlevering ikke oppfylt og arrestordren skal avslås.⁸⁵

3.3.1.1 Bakgrunnen for vilkåret om dobbel straffbarhet

Dobbel straffbarhet er normalt et vilkår for utlevering og andre former for mellomstatlig bistand i straffesaker.⁸⁶ Dessuten oppstilles gjerne et minstekrav til strafferamme etter både den fullbyrdende og den utstedende statens rett. Utleveringsloven § 3 nr. 1 oppstiller således et krav om at forholdet, eller et tilsvarende forhold, er belagt med minst 1 års fengselsstraff etter *norsk* rett. Strafferammen for forholdet etter den utstedende statens rett har ikke direkte betydning etter utleveringslovens bestemmelser, men etter utleveringskonvensjonen art. 2 er plikten til å utlevere betinget av øvre strafferamme på minst 1 år etter den utstedende statens strafferett eller en idømt straff på minst fire måneder.

Det tradisjonelle kravet om dobbel straffbarhet har hatt flere rettspolitiske og ideologiske begrunnelser.⁸⁷ For det første kan det sees som et utslag av statens territorialhøyhet. Som formulert av Mathisen kan fravær av krav om dobbel straffbarhet innebære at den fullbyrdende statens utleveringsavgjørelser fungerer som et redskap for den utstedende statens strafferettspleie – den utstedende statens strafferettspleie «eksporteres» så å si til den fullbyrdende staten.⁸⁸ For det annet kan kravet om dobbel straffbarhet sees som et utslag av legalitetsprinsippet: For å rettferdiggjøre statens inngrep i individets rettssfære må det foreligge en straffehjemmel. Dette sikrer at adgangen til å utlevere er «i tråd med det generelle kriminalpolitiske grunnlaget for norsk straffelovgivning»,⁸⁹ og skaper forutberegnelighet om hvilke handlinger man kan risikere å bli utlevert for.⁹⁰

Det finnes en rekke eksempler på kriminalpolitiske ulikheter mellom europeiske stater, blant annet i synet på handlinger som *aktiv dødshjelp* (forbud mot drap versus individets rett til å bestemme over eget liv),⁹¹ *abort* (forbud mot å ta livet av det ufødte barnet versus den gravides rett til å bestemme over egen kropp)⁹² samt *Holocaust-fornektelse og produksjon/oppbevaring/spredning av propaganda for konstitusjonsstridige organisasjoner* (forbud mot handlinger som kan svekke den demokratiske styreform og minoriteters trygghet versus ytringsfrihet).⁹³ Avskaffingen av et krav om dobbel straffbarhet (se kapittel 3.3.2 og 3.3.3 nedenfor) kan medføre at slike kriminalpolitiske ulikheter gjør seg gjeldende i

⁸⁴ Sag C-463/15 PPU Openbaar Ministerie mod A (kendelse).

⁸⁵ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 51 første spalte.

⁸⁶ Klip (2012) s. 344–345.

⁸⁷ Se Träskman (2007) s. 32–35.

⁸⁸ Mathisen (2009) s. 256–257.

⁸⁹ Rt. 2014 s. 680, avsnitt 9.

⁹⁰ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 21.

⁹¹ Se for eksempel Belgia: Loi relative à l'euthanasie, sammenlign med strl. §§ 275–277.

⁹² Se for eksempel beskrivelse av rettstilstanden i Polen og sammenligningen med norsk rett i kapittel 3.3.3 nedenfor.

⁹³ Se for eksempel Tyskland: Strafgesetzbuch § 86. Sammenlign med norsk rett, beskrevet i kapittel 3.3.3 nedenfor.

arrestordresaker, og at det dermed oppstår en kollisjon mellom et forbud i den utstedende staten og en beskyttet frihet i den fullbyrdende staten. For den fullbyrdende staten reises da spørsmål knyttet til om myndighetene i den fullbyrdende staten er avskåret fra å bistå den utstedende staten i å gjøre inngrep i en særskilt rettighet eller frihet, som kanskje til og med er gitt et særskilt vern i landets konstitusjon. Utfallet i den enkelte sak vil da avhenge av om de konstitusjonelle normene er av en slik karakter at de forhindrer staten i å medvirke til at en annen stat gjennomfører en straffesak som ville være konstitusjonsstridig om straffesaken ble ført for fullbyrdende stats egne domstoler. For eksempel kan det spørres om det ville være i strid med Grl. § 110 annet ledd å overlevere en person til straffeforfølgning for ytringer som ville være lovlige i Norge, og dermed medvirke til en straffesak som ville stride mot Grl. § 110 annet ledd om den fant sted i Norge.⁹⁴

3.3.1.2 En konkret og en hypotetisk vurdering

Vurderingen av forholdets straffbarhet etter norsk rett som må gjøres etter arl. § 7 første ledd, vil trolig følge den etablerte rettstilstanden knyttet til utlevl. § 3,⁹⁵ veiledet av eksisterende rettspraksis og litteratur på området.⁹⁶ Det må gjøres en *konkret* vurdering av om den faktiske handlingen som arrestordren gjelder, er straffbar etter norsk rett. Dersom dette besvares negativt, må det dessuten gjøres en *hypotetisk* vurdering av om en tilsvarende handling ville være straffbar etter norsk rett dersom den hadde hatt den tilknytning til Norge som den faktiske handlingen har til den utstedende staten.⁹⁷ Denne tilknytningen kan gjelde for eksempel gjerningsstedet, gjerningspersonens nasjonalitet/bosted eller fornærmedes nasjonalitet/bosted. For å illustrere hvordan den hypotetiske vurderingen av straffbarhet etter norsk rett foretas, bruker Tønnesen et eksempel med utleveringsbegjæring fra Belgia til strafforfølgelse av vold utøvet mot en belgisk politibetjent. Ved den hypotetiske vurderingen av om forholdet medfører at det foreligger utleveringsrett, må Norge tenkes i Belgias sted, slik at straffbarheten og strafferammen vurderes som om det gjaldt vold mot en norsk, ikke belgisk, politibetjent.⁹⁸

Ettersom dette notatet særskilt gjelder arrestordreloven og de endringer arrestordreloven innebærer sammenlignet med utleveringsloven, vil de konkrete spørsmålene som kan oppstå ved vurderingen av dobbel straffbarhet i utleveringssaker, ikke behandles nærmere i det følgende. Fokuset vil i stedet rettes mot omfanget og konsekvenser av arrestordrelovens unntak fra kravet om straffbarhet etter den fullbyrdende statens rett.

3.3.2 Unntak: Medvirkning til alvorlig kriminalitet begått av en gruppe

Etter arl. § 7 annet ledd gjelder ikke kravet om straffbarhet etter norsk rett dersom saken gjelder medvirkning til at en gruppe personer som handler mot et felles mål, utfører terrorhandling eller terrorrelatert handling, ulovlig handel med narkotiske og psykotrope stoffer, drap, grov kroppsskade, kidnapping, ulovlig frihetsberøvelse, gisseltaking eller voldtekt. Det stilles som vilkår at forholdet kan straffes med minst 1 års frihetsberøvende reaksjon i den utstedende

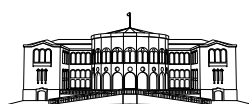
⁹⁴ Dette kollisjonsspørsmålet er ikke behandlet nærmere i dette notatet, og interesserte lesere henvises til masteroppgaven som notatet baserer seg på.

⁹⁵ Det fremgår av Prop. 137 LS (2010–2011) s. 51 første spalte at paragrafen «fører videre det tilsvarende kravet i utleveringsloven § 3 nr. 1.»

⁹⁶ Se Tønnesen (1975) og Mathisen (2009) med videre henvisninger til rettspraksis.

⁹⁷ Mathisen (2009) kapittel 8.3.1.

⁹⁸ Tønnesen (1975) s. 2.144–2.145. Eksempelet bifalles av Mathisen (2009) s. 221.

staten. I tillegg må den ettersøkte ha utført medvirkningshandlingene med det formål å fremme gruppens mål og med kunnskap om at deltakelsen vil bidra til gjennomføring av lovbrudd som ligger innenfor gruppens kriminelle formål. Bestemmelsen gjennomfører parallellavtalen art. 3 nr. 3.

Det er lagt til grunn i forarbeidene at norske styresmakter ikke skal foreta noen prøving av om vilkårene i § 7 annet ledd er oppfylt dersom arrestordren gjør gjeldende at dette unntaket fra kravet om dobbel straffbarhet kommer til anvendelse:

«Årsaka til at føresegna ikkje er tilpassa norsk juridisk terminologi er at det avgjerande for om unntaket er aktuelt, er at den staten som har utstedt arrestordren meiner at handlinga fell innanfor denne kategorien. Denne vurderinga skal ikkje norske styresmakter overprøve».⁹⁹

For å forstå omfanget av dette unntaket fra dobbel straffbarhet og hvilken betydning bestemmelsen har for notatets problemstilling, er det likevel hensiktsmessig å undersøke nærmere hvilke handlinger som omfattes av dette unntaket innenfor språkrammen av norsk juridisk terminologi, noe som vil bli gjort i det følgende.

De objektive handlingskategoriene (terrorhandling mv.) viser til den utstedende statens korresponderende straffebud og peker mot gjenkjennelige kategorier av lovbrudd, kanskje med unntak av uttrykket «terrorrelatert handling». Det kan tenkes at de straffbare objektive handlingene som er listet opp i § 7 annet ledd, vil være definert på forskjellige måter i de ulike statenes nasjonale strafferett. Betydningen av ulikheter i nasjonal lovgivning oppstår også ved anvendelsen av § 7 tredje ledd, og vil bli drøftet i tilknytning til denne bestemmelsen i det følgende underkapitlet.

Det er først og fremst bestemmelsens angivelse av *skyldkravet* i § 7 annet ledd som fremstår som lite tilpasset norsk juridisk terminologi, og som fordrer nærmere undersøkelser her.

Det fremgår av forarbeidene at kravene til medvirkningsgjerningen og skyldkravet i denne bestemmelsen baserer seg på EU-konvensjonen om utlevering av 1996, art. 3 nr. 4, Den internasjonale straffedomstolens vedtekter art. 25 nr. 3 bokstav d og EU-rammeavtjørelsen om kamp mot terrorisme art. 2 nr. 2 bokstav d.¹⁰⁰ Hvordan blir så forholdet til straffelovens alminnelige regler om skyldkrav ved lovbrudd begått av flere personer i fellesskap, jf. strl. §§ 15, 21 og 22? Et uttømmende svar på dette spørsmålet ville gå langt utover rammen for dette notatet, men i det følgende gis noen utgangspunkter for en slik videre vurdering.

Som påpekt av Husabø er medvirkningsansvaret i norsk strafferett på enkelte punkter forholdsvis vidtfavnende sammenlignet med enkelte andre europeiske land, idet forsøk på medvirkning til et lovbrudd kan være straffbart uansett hvor kort den tiltenkte hovedmannen har kommet i (å forberede) utførelsen av lovbruddet – norsk strafferett går «så langt i å straffa

⁹⁹ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 51.

¹⁰⁰ Ibid.

forsøk på medverking som det er mogleg». ¹⁰¹ Forholdet mellom medvirkningsansvaret etter norsk rett og medvirkningsansvaret etter Roma-vedtektene art. 25 nr. 3 bokstav d, som nevnes i proposisjonen til arl. § 7 annet ledd, er dessuten vurdert i et av forarbeidene til straffeloven av 2005. Justis- og politidepartementet la da til grunn at

«[...] det norske medvirkningsansvaret reelt sett må sies å dekke de situasjoner som omfattes av bokstav d. Dette gjelder også dersom doktrinen om «joint criminal enterprise» - og dermed den kategorien av denne, som etter Tadic-dommen utvider ansvaret til handlinger utenfor den felles plan eller hensikt, men som er en naturlig og forutsigbar konsekvens av å realisere den felles plan eller hensikt - må anses omfattet av bokstav d.» ¹⁰²

Som et utgangspunkt virker det derfor forsvarlig å anta at medvirkningsansvaret etter en annen stats alminnelige strafferett sjelden favner videre enn etter norsk strafferett. På dette grunnlaget fremstår det som en rimelig hypotese at medvirkningsansvaret etter strl. § 15 trolig dekker handlinger som omfattes av parallellavtalen art. 3 nr. 3 og arl. § 7 annet ledd. Som nevnt er dette imidlertid ikke et endelig svar, men kun et utgangspunkt for en eventuell komparativ studie.

3.3.3 Unntak: Visse typer lovbrudd – «positivlisten»

Etter arl. § 7 tredje ledd kan departementet fastsette ved forskrift visse typer straffbare handlinger som skal være unntatt fra krav om straffbarhet etter norsk rett. Forholdet må kunne straffes med fengsel i inntil tre år eller mer etter den utstedende statens rett, og unntaket gjelder bare for arrestordre utstedt av stater som ikke selv stiller krav om dobbel straffbarhet for slike straffbare forhold. Lovbestemmelsen gjennomfører parallellavtalen art. 3 nr. 4, som kommer til anvendelse dersom den angjeldende staten eller EU på vegne av sine medlemsstater, har avgitt erklæring om at prinsippet om dobbel straffbarhet ikke vil bli gjort gjeldende for disse typer straffbare forhold. Norge avga slik erklæring i sin note til Det europeiske råds sekretariat den 8. mai 2013. ¹⁰³

Det er opplyst i forarbeidene at det vil bli gitt en forskrift med liste over forbrytelseskategorier som svarer til parallellavtalen art. 3 nr. 4. ¹⁰⁴ Bestemmelsen gjenspeiler innholdet i EA-rammeavtalen art. 2 nr. 2, og lister opp 32 typer straffbare handlinger. Denne listen vil heretter bli omtalt som «positivlisten», i tråd med språkbruken i proposisjonen til arrestordreloven. ¹⁰⁵ Et tilsvarende unntak fra dobbel straffbarhet, med en likelydende positivliste, er inntatt i andre rettsakter om rettslig samarbeid på strafferettens område som anvender prinsippet om gjensidig anerkjennelse. ¹⁰⁶ Rådet har ansett disse typene lovbrudd, når de er begått under slike omstendigheter at det etter utstedende stats lovgivning kan idømmes straff på inntil minst tre års frihetsberøvelse, som så alvorlige krenkelser av den offentlige

¹⁰¹ Husabø (1999) s. 253. Se også s. 264.

¹⁰² Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) s. 71.

¹⁰³ Erklæringen fra Norge er tilgjengelig på nettsidene til Rådet og Det europeiske råd.

¹⁰⁴ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 51.

¹⁰⁵ Ibid., s. 21 annen spalte.

¹⁰⁶ Peers (2011) s. 367.

orden og sikkerhet at det begrunner unntak fra kontroll av dobbel straffbarhet.¹⁰⁷ Positivlisten omfatter:

- deltakelse i en kriminell organisasjon
- terrorisme
- menneskehandel
- seksuell utnyttning av barn og barnepornografi
- ulovlig handel med narkotiske og psykotrope stoffer
- ulovlig handel med våpen, ammunisjon og sprengstoff
- korrupsjon
- bedrageri, herunder bedrageri som rammer De europeiske fellesskaps økonomiske interesser i henhold til konvensjonen av 26. juli 1995 om beskyttelse av De europeiske fellesskaps økonomiske interesser
- hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger
- pengefalsk, herunder av euroen
- datarelatert kriminalitet
- miljøkriminalitet, herunder ulovlig handel med truede dyrearter, plantearter og plantevarianter
- tilrettelegging for ulovlig innvandring og opphold
- drap, grov legemsbeskadigelse
- ulovlig handel med organer og vev fra mennesker
- kidnapping, ulovlig frihetsberøvelse og gisseltaking
- rasisme og fremmedfrykt
- organisert eller væpnet ran
- ulovlig handel med kulturgjenstander, herunder antikviteter og kunstverk
- svindel
- avkreving av beskyttelsespenger og utpressing
- forfalskning og piratomsetning av produkter
- forfalskning av administrative dokumenter og handel med disse
- forfalskning av betalingsmidler
- ulovlig handel med hormonpreparater og andre vekstfremmende stoffer
- ulovlig handel med kjernefysisk eller radioaktivt materiale
- ulovlig omsetning av stjalne kjøretøyer
- voldtekt
- brannstiftelse
- forbrytelser som faller innunder Den internasjonale straffedomstols jurisdiksjon
- kapring av fly og skip
- sabotasje

Medlemsstatene i EU har vært forpliktet til å kriminalisere en rekke av handlingene i positivlisten i sin nasjonale straffelovgivning.¹⁰⁸ Ved harmoniseringen av nasjonal straffelovgivning har ett av formålene vært å tilrettelegge for gjensidig anerkjennelse av rettsavgjørelser og annet samarbeid på strafferettens område.¹⁰⁹ Dessuten er enkelte av de andre handlingene omfattet av andre internasjonale konvensjoner, herunder europarådskonvensjoner,

¹⁰⁷ Sag C-303/05 Advocaten voor de Wereld VZW mod Leden van de Ministerraad, avsnitt 57.

¹⁰⁸ Klip (2012) s. 365.

¹⁰⁹ Se for eksempel Rram 2008/841/RIA, fortalens avsnitt 3.

som forplikter stater til å gjøre handlingene straffbare etter nasjonal lovgivning.¹¹⁰ I relasjonene mellom EUs medlemsstater er det derfor antatt i den rettsvitenskapelige litteraturen at den materielle rettsvirkningen av denne avskaffelsen av dobbel straffbarhet vil være minimal.¹¹¹

Proposisjonen til arrestordreloven legger til grunn at de fleste typer handlinger listet opp i parallellavtalen art. 3 nr. 4 allerede er straffbare etter norsk rett,¹¹² noe som taler for at avskaffing av vilkåret om dobbel straffbarhet vil få begrenset betydning også i relasjonen mellom Norge og EUs medlemsstater. Til støtte for dette kan det påpekes at harmoniseringen av strafferetten i EUs medlemsstater ble tatt i betraktning under arbeidet med den spesielle delen i den norske straffeloven av 2005,¹¹³ noe som også taler for at avskaffingen av krav om dobbel straffbarhet ikke vil få stor praktisk betydning.

Den viktigste praktiske betydningen av unntaket fra dobbel straffbarhet kan derfor vise seg å være forenkling og effektivisering av saksbehandlingen av arrestordresaker sammenlignet med utleveringssaker, idet nasjonale myndigheter ikke vil være nødt til å prøve forholdets (hypotetiske) straffbarhet etter egen rett.

Det følger av parallellavtalen og EA-rammeavjørelsen at uttrykkene i positivlisten ikke skal tolkes EU-autonomt – de skal tolkes i samsvar med den utstedende statens lovgivning, jf. parallellavtalen art. 3 nr. 4 («[...] slik de er definert i den utstedende stats lovgivning»). EU-domstolen har stadfestet at uttrykkene skal tolkes i henhold til nasjonal lovgivning, selv om dette innebærer at EA-rammeavjørelsen på dette punkt anvendes noe ulikt av medlemsstatene, som følge av ulikheter i medlemsstatenes straffelovgivning.¹¹⁴

Videre har Rådet presisert i en håndbok om utstedelse av EA at listen ikke nødvendigvis refererer til presise handlinger, men til *kategorier* av lovbrudd.¹¹⁵ Dette tilsier at utstedende stat har en viss diskresjon når det gjelder hvilke av straffebudene i sin nasjonale lovgivning som rubriseres under positivlistens punkter ved utstedelsen av arrestordren.

Det følger av parallellavtalen art. 11 nr. 1 bokstav d at den utstedende staten skal angi i arrestordren «den straffbare handlingens art og rettslige karakteristikk». For dette formål inneholder arrestordreskjemaet som er vedlagt parallellavtalen under punkt (e), en liste tilsvarende positivlisten, hvor utstedende stat kan krysse av om noen av punktene kommer til anvendelse. I tråd med prinsippet om gjensidig anerkjennelse er det den utstedende staten som avgjør om forholdet som arrestordren gjelder, faller inn under noen av kategoriene i positivlisten (tolket i samsvar med sin egen nasjonale straffelovgivning), og denne vurderingen skal ikke overprøves av den fullbyrdende staten. Forarbeidene til arrestordreloven sier ikke dette uttrykkelig i bemerkningene til § 7 tredje ledd, men det sies uttrykkelig om § 7 annet ledd

¹¹⁰ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 22 første spalte.

¹¹¹ Klip (2012) s. 367.

¹¹² Prop. 137 LS (2010–2011) s. 22 første spalte.

¹¹³ Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) s. 28 annen spalte. Se omtale i Finstad (2015) s. 424.

¹¹⁴ Sag C-303/05 *Advocaten voor de Wereld VZW mod Leden van de Ministerraad*, avsnitt 52.

¹¹⁵ Rådet 17195/1/10 Rev 1, s. 17.

og følger forutsetningsvis av de generelle uttalelsene om effektiviseringsfordelene knyttet til innføringen av unntakene fra dobbel straffbarhet.¹¹⁶

En konsekvens av at listen refererer til statenes nasjonale straffelovgivning er at lovendringer på nasjonalt nivå i hver stat vil påvirke hvilke handlinger som omfattes av positivlisten. For eksempel ville en endring av Portugals straffelov som fører til at nye handlinger faller inn under lovens definisjon av voldtekt – en type lovbrudd som er nevnt i positivlisten – medføre at disse handlingene også bringes inn under virkeområdet for unntaket fra dobbel straffbarhet. Unntaket fra dobbel straffbarhet er dermed dynamisk, i den forstand at det utvikler seg i takt med endringer i statenes straffelovgivning.

Det har blitt påpekt i litteraturen at det kan bli «very difficult» å fastlegge nøyaktig hvilke handlinger positivlisten omfatter, da listen viser til ganske vagt formulerte kategorier, for eksempel «datarelatert kriminalitet».¹¹⁷ Ved siden av vage formuleringer kan det pekes på to andre faktorer som bidrar til å gjøre grensdragningen for dette unntaket vanskelig.

For det første omfatter positivlisten «deltakelse i en kriminell organisasjon», som refererer til nasjonale straffebud som rammer en måte å forøve, eller planlegge, en annen underliggende straffbar handling. I proposisjonen til arrestordreloven er det forutsatt at dette uttrykket refererer til EUs fellesaksjon mot organisert kriminalitet, (98/733/RIA),¹¹⁸ noe som fordrer en kommentar. For det første ble den nevnte fellesaksjonen i 2008, nesten tre år før avgivelsen av proposisjonen, erstattet av rammeavgjørelse 2008/841/RIA.¹¹⁹ For det annet, ettersom positivlisten som vist ovenfor refererer til nasjonal straffelovgivning, må det legges til grunn at uttrykket i positivlisten viser til EUs medlemsstaters gjennomføring av nevnte EU-rettsakt i nasjonal lovgivning og ikke til EU-rettsakten som sådan. En ekstern evaluering publisert av Kommisjonen viser at mange medlemsstaters gjennomføringslovgivning inneholder forbud mot deltakelse i en «kriminell organisasjon» uten at det stilles krav til at de straffbare handlingene som utgjør organisasjonens kriminelle virksomhet, skal oppfylle særskilte krav om strafferamme eller hensikt om økonomisk eller materiell vinning.¹²⁰ Dette punktet i positivlisten kan således fungere som en kobling mellom parallellavtalens unntak fra dobbel straffbarhet og en lang rekke kategorier straffbare forhold som ikke direkte er nevnt i positivlisten, så lenge det nasjonale straffebudet mot deltakelse i en kriminell organisasjon oppfylder kravet om øvre strafferamme på minst tre år, jf. arl. § 7.

For å synliggjøre rekkevidden av bestemmelsen kan det gjøres en ekskursjon til Polens lovgivning. Polens straffelov art. 258 foreskriver inntil fem års fengsel for den som deltar i en kriminell organisasjon, noe som altså oppfylder kravet til strafferamme i arl. § 7 og bringer forholdet inn under positivlisten. Straffebestemmelsen stiller ikke krav om at den underliggende kriminelle virksomheten må oppfylle et krav til strafferamme eller være begått med hensikt om økonomisk vinning eller lignende. En sammenslutning av personer som handler med formål om å bistå kvinner med å få utført svangerskapsavbrudd i Polen, som er

¹¹⁶ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 21–23 og 51.

¹¹⁷ Satzger (2012) s. 119.

¹¹⁸ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 22 første spalte.

¹¹⁹ Rram 2008/841/RIA, se art. 9.

¹²⁰ EU-kommisjonen (2015), s. 38–43.

ulovlig etter polsk lovgivning¹²¹ – for eksempel et inngrep mellom tolvte og attende svangerskapsuke som utelukkende er begrunnet med at kvinnen ville bli stilt i en svært vanskelig livssituasjon dersom hun gjennomfører svangerskapet, sml. den norske abortloven § 2 tredje ledd bokstav b – ville derfor i prinsippet kunne regnes som en «kriminell organisasjon» etter polsk strafferett, slik at deltakelse er straffbart med inntil fem års fengsel.¹²² Dersom Polen utsteder en arrestordre for å straffeforfølge en deltager i denne sammenslutningen for handlinger begått utenfor Norge, vil norske myndigheter i utgangspunktet være forpliktet til å fullbyrde arrestordren, jf. arl. § 7 tredje ledd, uten hensyn til de store ulikhetene mellom norsk og polsk abortlovgivning. Formålet med dette eksempelet er ikke å gi et endelig svar på hva som ville bli utfallet i denne tenkte arrestordresaken, men å belyse rekkevidden av uttrykket «deltakelse i en kriminell organisasjon» i positivlisten og å demonstrere at rettspolitiske ulikheter i Europa kan medføre at denne bestemmelsen kan reise prinsipielt krevende spørsmål.

For det annet kan statenes ulike rettstradisjoner og ulikheter i begrepsbruk være en kilde til ulike oppfatninger om positivlistens omfang. For eksempel fremstår avskaffelse av dobbel straffbarhet for «rasisme og fremmedfrykt» ved første lesning lite betydningsfullt for overlevering fra Norge, ettersom hatefulle ytringer og diskriminering er straffbart etter norsk rett, se strl. §§ 185 og 186. I lys av EUs rammeavgjørelse fra 2008 om «bekæmpelse af visse former for og tilkendegivelser af *racisme og fremmedhad* ved hjælp af straffelovgivningen» og EMD-praksis¹²³ vil det imidlertid være naturlig å innfortolke også overtredelser av nasjonale straffebud mot Holocaust-fornektelse og andre former for negasjonisme – en handling som ikke uten videre er straffbar etter norsk rett¹²⁴ – under positivlistens punkt om «rasisme og fremmedfrykt». Arrestordre utstedt for Holocaust-fornektelse ikke er et rent hypotetisk eksempel, jf. Toben-saken, hvor britiske myndigheter pågrep en svært kontroversiell australsk historiker på grunnlag av en arrestordre utstedt av Tyskland.¹²⁵ Tyskland ønsket å straffeforfølge Toben for hans publikasjoner på internett som hadde hatt til formål å «avkrefte Holocaust-myten». Saken ble avvist på grunn av mangelfull informasjon i arrestordren vedrørende omstendighetene rundt de påståtte handlingene, uten at spørsmål knyttet til dobbel straffbarhet ble avklart.

3.3.4 Unntak fra unntakene fra kravet om dobbel straffbarhet

Etter hovedregelen om dobbel straffbarhet vil alminnelige straffbarhetsvilkår etter norsk rett komme til anvendelse.¹²⁶ Der hvor arl. § 7 annet og tredje ledd gjør unntak fra kravet om straffbarhet etter norsk rett, vil derimot manglende oppfyllelse av norske straffbarhetsvilkår

¹²¹ Se uoffisiell engelsk oversettelse av polsk abortlovgivning og omtale i Kacpura (2013) s. 13 flg.

¹²² Det må i denne sammenheng tas forbehold om at det ikke kan utelukkes at domstolene og påtalemyndighetene i Polen i praksis legger til grunn en snevrere definisjon av kriminell organisasjon enn det straffelovens ordlyd tilsier, det er ikke undersøkt nærmere i dette arbeidet. Det må også tas forbehold om lovendringer som kan ha skjedd i Polen etter utarbeidelsen av de engelske oversettelser som er lagt til grunn i dette notatet.

¹²³ *Garaudy v. France*.

¹²⁴ Se Smith (2015) s. 401–402. I Rt. 1977 s. 114 ble en person domfelt etter dagjeldende strl. 1902 § 135a for å ha forhånet jøder. De straffbare handlingene i saken var personens utsagn om at det i en gitt situasjon 50 år frem i tid ville kunne være riktig å utrydde jødene, og om at jøder var en uønsket befolkningsgruppe som burde emigrere til Israel eller isoleres i et eget jødisk lokalsamfunn. Retten fant at disse ytringene innebar en «oppfordring til – eller i alle fall en godkjennelse av – ekstreme integritetskrenkelser overfor jødene.» Høyesterett understreket imidlertid at domfellelsen *ikke* skyldtes tiltaltes uttalelser om at tyske nazister ikke nyttet gasskamre i utryddelsen av jøder, og påtalemyndigheten hadde heller ikke bedt om straff for dette delvis Holocaust-benektende utsagnet.

¹²⁵ Se omtale av saken i House of Commons Library (2009).

¹²⁶ Mathisen (2009) s. 219.

ikke være til hinder for overlevering, med mindre annet er bestemt. Arl. § 8 opprettholder enkelte norske straffbarhetsvilkår som betingelse for overlevering, slik at mangel på oppfyllelse av disse vilkårene er gjort til en absolutt avslagsgrunn også i de tilfellene hvor det er gjort unntak fra kravet til dobbel straffbarhet.

For det første gjelder det særlige vilkår dersom de pågjeldende handlingene er «utført heilt eller delvis i Noreg, [...] eller andre område underlagde norsk jurisdiksjon», jf. § 8 bokstav k. Dette antas å vise til norsk straffelovgivnings geografiske anvendelsesområde, slik dette er fastsatt i strl. § 4. Arrestordre skal avslås for forhold som er begått innenfor dette området og ikke er straffbare etter norsk rett. Det samme gjelder dersom straffansvaret, adgangen til straffeforfølgning eller adgangen til straffullbyrdelse ville være foreldet etter norsk rett.

Lokaliseringen av den straffbare handlingen er bestemmende for anvendelsesområdet for § 8 bokstav k. Forarbeidene til arrestordreloven gir ikke anvisninger på hvordan lokasjonen skal fastsettes, noe som taler for å anvende lokaliseringsreglene i alminnelig norsk strafferett. En straffbar handling vil normalt anses begått der hvor gjerningspersonen befant seg på det aktuelle tidspunktet (gjerningsstedet). Der hvor forholdets straffbarhet avhenger eller påvirkes av handlingens virkninger, kan handlingen anses å være utført også der hvor denne virkningen er inntrådt eller tilsiktet inntrådt (virkningsstedet), jf. strl. § 7. Arrestordre som gjelder handlinger begått i den utstedende staten, omfattes dermed også av arl. § 8 bokstav k dersom handlingen hadde virkningssted i Norge.

Dersom den straffbare handlingen ble begått gjennom bruk av internett, kan lokaliseringsspørsmålet gi særlige utfordringer, særlig hva angår virkningsstedet.¹²⁷ For eksempel gjaldt Toben-saken¹²⁸ britiske myndigheters håndtering av en arrestordre fra tyske myndigheter til strafforfølgelse av Holocaust-fornektende ytringer spredt på internettet fra en australsk nettside. Dersom Norge tenkes i Storbritannias sted i dette scenarioet, måtte norske domstoler tatt stilling til om slike internettytringer kunne anses å ha virkningssted (også i) Norge, slik at eventuell manglende straffbarhet etter norsk rett ville være til hinder for overlevering, jf. arl. § 8 bokstav k. Som påpekt av Stigen er rettstilstanden om lokaliseringen av handlinger begått via internettet «mer usikker enn den burde være».¹²⁹ Det kan neppe gis noen sikker konklusjon de lege lata på dette spørsmålet før anvendelsen av strl. § 7 på internetthandlinger gis en nærmere avklaring av lovgiver eller domstolene.

For det andre følger det av § 8 bokstav b at den ettersøkte ikke kan overleveres dersom han/hun ikke kan gjøres strafferettslig ansvarlig i Norge på grunn av sin alder. En naturlig forståelse av dette er at arrestordre skal avslås for forhold der den ettersøkte var under 15 år på gjerningstidspunktet, jf. strl. § 20 bokstav a), også hvis personen var over den kriminelle lavalder i det landet hvor handlingene ble utført. Bestemmelsen kan få praktisk betydning, da flere stater i EU opererer med en lavere kriminell lavalder enn Norge, for eksempel Storbritannia (10 år i England og Wales,¹³⁰ 8 år i Skottland¹³¹).

¹²⁷ Stigen (2011) s. 182–183

¹²⁸ Se omtale av saken i kapittel 3.3.3.3 ovenfor.

¹²⁹ Stigen (2011) s. 190.

¹³⁰ GOV.UK (offisiell nettside).

¹³¹ Mackerel (2009) s. 147.

For det tredje angir arl. § 8 enkelte andre omstendigheter knyttet til straffbarhetsvilkår, som gir norske myndigheter plikt til å avslå fullbyrdelse av en arrestordre. Disse vies av ulike grunner ikke grundigere behandling i dette notatet. Bokstav a avskjærer fullbyrdelse av arrestordre for forhold som det er gitt norsk amnesti. Dette innebærer ingen endring av rettsstilstanden sammenlignet med utleveringsloven, jf. kravet om dobbel straffbarhet etter utlevl. § 3. Bokstavene c til i avskjærer fullbyrdelse av arrestordre for forhold som allerede er rettskraftig avgjort, og forhold som norsk straffeforfølgning er innstilt for, noe som i det vesentlige gir uttrykk for gjeldende rett vedrørende forbudet mot dobbeltstraff (*ne bis in idem*) i henhold til Schengenkonvensjonen art. 54.¹³² Bokstav j gir uttrykk for Norges folkerettslige forpliktelser knyttet til straffeforfølgelse ved internasjonale domstoler.¹³³

4 BRUK AV TVANGSMIDLER I ARRESTORDRESAKER

Utleveringsloven hjemler bruk av tvangsmidler etter straffeprosesslovens bestemmelser i forbindelse med utleveringssaken, jf. utlevl. § 15 første ledd: «Til fremme av undersøkelsen og for å sikre utlevering kan de tvangsmidler som er nevnt i straffeprosessloven kapitler 14, 15, 15 a, 15 b, 16, 16 a og 16 b anvendes i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket.» Bestemmelsens annet punktum gir i den forbindelse norske domstoler adgang til å bygge på rettsavgjørelser som følger med utleveringsbegjæringen som tilstrekkelig bevis når det gjelder spørsmål om den ettersøkte personens skyld.

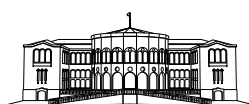
Arl. § 13 hjemler bruk av straffeprosessuelle tvangsmidler ved fullbyrdelsen av en arrestordre. Bestemmelsen gjør en overordnet todeling mellom på den ene side pågripelse og varetektsfengsling og på den annen side andre tvangsmidler. Mens bestemmelsens første og tredje ledd oppstiller egne vilkår for pågripelse og fengsling som fortrenger vilkår i straffeprosessloven, kan andre straffeprosessuelle tvangsmidler ifølge femte ledd anvendes i samme utstrekning ved fullbyrdelsen av en arrestordre som i saker angående tilsvarende lovbrudd her i riket. Sammenholdt med arl. § 3 innebærer dette at vilkårene i straffeprosesslovens fjerde del om tvangsmidler kommer til anvendelse for tvangsmidlene hjemlet i arl. § 13 femte ledd.

Denne todelingen må sees på bakgrunn av at Norge etter parallellavtalen er forpliktet til å anerkjenne den utenlandske arrestordren, som i henhold til definisjonen i parallellavtalen art. 4 nr. 5 er en «rettsavgjørelse fattet med det formål å få en ettersøkt person pågrepet og overlevert [...]». Videre er Norge forpliktet etter art. 15 til å treffe de tiltak som er nødvendige for å hindre at personen unndrar seg overlevering. Tvangsmidler som ivaretar det straffeprosessuelle *unndragelseshensynet*, nemlig pågripelse og varetektsfengsling, er derfor undergitt særregulering i arrestordreloven for å sikre at Norge kan overholde sine forpliktelser etter parallellavtalen.

Øvrige straffeprosessuelle tvangsmidler, for eksempel ransakelse og kommunikasjonskontroll, vil regelmessig begjæres av hensyn til *etterforskningen* av en straffesak. Parallellavtalen pålegger ikke Norge en forpliktelse til å anerkjenne andre staters rettsavgjørelser om

¹³² Se Prop. 137 LS (2010–2011) s. 52 første spalte, jf. ot.prp. nr. 39 (2007–2008) s. 30 første spalte.

¹³³ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 52 første spalte.

etterforskingsskritt, og bistand til etterforskning må forutsettes ivaretatt gjennom annet mellomstatlig samarbeid, se dl. § 46, utlevl. kapittel V og forskrift om internasjonalt samarbeid i straffesaker.¹³⁴ Parallellavtalen art. 32 fastsetter likevel en plikt til gjensidig samarbeid for å sikre beslag av relevante gjenstander i forbindelse med straffesaken som arrestordren gjelder.

I dette kapittelet vil det først redegjøres for de spesielle vilkårene for pågripelse (kapittel 4.1) og fengsling (kapittel 4.2) som gjelder i arrestordresaker. Deretter vil kapittel 4.3 behandle spørsmål som kan oppstå ved anvendelsen av straffeprosesslovens bestemmelser om andre straffeprosessuelle tvangsmidler i arrestordresaker, knyttet til avskaffelsen av kravet om dobbel straffbarhet, bruk av restriksjoner under fengsling og rettens plikt til å legge til grunn opplysninger i arrestordren.

4.1 Pågripelse

Vilkårene for pågripelse fremgår av arl. § 13 første ledd. Bestemmelsen oppstiller en plikt til å pågripe den ettersøkte personen, med enkelte unntak. For det første skal pågripelse ikke skje dersom det er klart at overlevering vil bli avslått. For det annet skal pågripelse av personer under 18 år ikke skje med mindre det er særlig påkrevet. Når det gjelder det nærmere innholdet i «særleg påkravd»-vilkåret, viser forarbeidene til den tilsvarende regelen i strpl. § 174 og praksis knyttet til denne, noe som ikke vil bli behandlet nærmere i denne fremstillingen.

Endelig viser arl. § 13 første ledd til strpl. § 170a. Dette innebærer at pågripelse ikke skal skje dersom det ikke er tilstrekkelig grunn til det, eller dersom det etter «sakens art og forholdene ellers ville være et uforholdsmessig inngrep». Det legges til grunn i forarbeidene at det unntaksvis kan tenkes at pågripelse ikke vil være «høveleg», for eksempel fordi personlige forhold hos den ettersøkte gjør pågripelse til et for inngripende tiltak.¹³⁵ I Justis- og beredskapsdepartementets rundskriv om nordisk arrestordre understrekes det imidlertid at «[d]et er vanskelig å se for seg at det ikke skulle være tilstrekkelig grunn til pågripelse på grunnlag av en nordisk arrestordre, men det kan unntaksvis tenkes at pågripelse vil være uforholdsmessig».¹³⁶

Som det fremgår av denne gjennomgangen og av proposisjonen til arrestordreloven,¹³⁷ tilsidesetter arl. § 13 de alminnelige vilkårene for pågripelse i strpl. kap. 14, og det oppstilles en særskilt regel om pågripelse av ettersøkte personer så lenge det foreligger en gyldig arrestordre. Sammenlignet med rettstilstanden etter utlevl. § 15 er det ikke lenger nødvendig for påtalemyndigheten å ta stilling til om det foreligger skjellig grunn til mistanke om hvorvidt det foreligger et fengslingsgrunnlag, jf. vilkårene for pågripelse i strpl. kap. 14.

Denne regelen om pågripelse er en presumsjon som direkte fastslår en rettsstilling, nemlig at ettersøkte personer *skal* pågripes *med mindre* enkelte angitte vilkår er oppfylt. Dette er en annen type presumsjon enn rettens plikt til å legge til grunn opplysninger i arrestordren, jf. arl. § 13 tredje ledd siste punktum, som er omtalt i kapittel 2 ovenfor. Mens førstnevnte type

¹³⁴ Forskrift 14. desember 2012 nr. 1227.

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ G-12/2012, s. 22.

¹³⁷ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 34–35 og 54.

presumsjon har betydning for hvilke rettslige vilkår som skal være oppfylt for å utløse en bestemt rettsfølge, og hva som blir utfallet ved informasjonssvikt (det vil si ved fravær av rettsfakta), gir sistnevnte type presumsjon direktiver for hvilken tyngde retten skal tillegge en bestemt type bevis ved vurderingen av om lovens vilkår er oppfylt.¹³⁸

4.2 Varetektsfengsling

Dersom påtalemakten ønsker å holde på den ettersøkte personen for å gjennomføre overlevering i henhold til en mottatt arrestordre fra utlandet, må personen fremstilles for tingretten med krav om fengsling, jf. arl. § 13 tredje ledd. Fremstillingsfristen i strpl. § 183 kommer til anvendelse, jf. arl. § 13 tredje ledd annet punktum.

Dersom vilkårene for pågrepelse etter arl. § 13 første ledd er oppfylt, skal retten treffe avgjørelse om fengsling, med «mindre det ikke er grunn til å frykte for at den pågripne vil unndra seg eller hindre overlevering, eller formålet med fengsling kan oppnåast ved tiltak etter straffeprosessloven § 188». For at fengsling ikke skal skje, må det med andre ord kunne vises til holdepunkter for at det ikke foreligger unndragelsesfare, eller holdepunkter for at formålet med fengslingen – som er å sikre at overlevering kan finne sted – kan oppnås ved hjelp av varetektssurrogater, som sikkerhetsstillelse eller løslatelse på vilkår av meldeplikt og innlevering av pass eller lignende i henhold til strpl. § 188 og § 181. Bestemmelsen om varetektsfengsling inneholder altså, i likhet med bestemmelsen om pågrepelse, en presumsjon som direkte fastslår en rettsstilling.

Ved avgjørelse om fengsling må retten foreta en vurdering av forholdsmessighet og nødvendighet i tråd med strpl. § 170 a, jf. § 13 første ledd jf. tredje ledd og Grl. § 94. For rettsanvenderen vil det kunne oppstå en spenning mellom på den ene siden kravene etter strpl. § 170 a og Grl. § 94 som krever at det er tilstrekkelig grunn for tvangsmiddelet, og at det er nødvendig, og på den annen side presumsjonen om varetektsfengsling. I rundskrivet om behandlingen av nordisk arrestordre, som gjelder den tilsvarende bestemmelsen i arl. § 20, er det sågar uttalt at adgangen til å unnlate varetektsfengsling bør «benyttes med varsomhet» av domstolene, av hensyn til Norges folkerettslige forpliktelse til å sørge for at ettersøkte overleveres.¹³⁹

For å være forenlig med Grunnlovens krav til nødvendighet og forholdsmessighet for frihetsberøvelse må presumsjonen for varetektsfengsling forstås som uttrykk for at varetektsfengsling i arrestordresaker etter lovgivers syn normalt må anses nødvendig, tilstrekkelig begrunnet og ikke uforholdsmessig. Rettspraksis viser at domstolene allerede legger stor vekt på hensynet til lojal etterlevelse av mellomstatlige avtaler om bekjempelse av kriminalitet ved forholdsmessighetsvurderingen i utleveringssaker, se uttalelser i Rt. 1998 s. 63 og Borgarting lagmannsretts avgjørelse LB-2007-164102.

Kravet om forholdsmessighet og nødvendighet innebærer imidlertid at domstolene er forpliktet til å foreta en reell vurdering av de hensyn som kan tale mot varetektsfengsling, selv om vektskålene som utgangspunkt heller i retning av varetektsfengsling som følge av hensynet til

¹³⁸ Om skillet mellom ulike typer presumsjoner, se Strandbakken (2003) s. 64.

¹³⁹ G 12/2012 s. 24.

effektivt internasjonalt samarbeid. Ved denne vurderingen kan det være grunn til å gjøre et skille mellom overlevering til straffeforfølgning og overlevering til straffullbyrdelse. I sistnevnte tilfelle vil personen være funnet skyldig gjennom en utenlandsk rettsprosess som Norge gjennom parallellavtalen har forpliktet seg til å anerkjenne. Utholdt varetekt i forbindelse med overleveringen skal dessuten trekkes fra i lengden på fengselsstraffen som skal sones i utstederstaten, jf. parallellavtalen art. 29. Når det derimot gjelder personer som søkes overlevert til straffeforfølgning, er disse å anse som uskyldige inntil det motsatte er bevist, jf. Grl. § 96 annet ledd. Uskyldspresumsjonen er også tillagt betydning ved EU-domstolens tolkning av EA-rammeavgjørelsen, se Aranyosi/Căldăraru-avgjørelsen, der det legges vekt på at fullbyrdende myndigheter skal ta hensyn til uskyldspresumsjonen ved varetektsfengsling på grunnlag av arrestordre.¹⁴⁰ Uskyldspresumsjonens stilling i norsk rett og EU-retten taler for at domstolene bør være mer restriktive med å treffe avgjørelse om fengsling i slike saker – med andre ord at terskelen for forholdsmessighet, nødvendighet og tilstrekkelig begrunnelse settes høyere i slike saker enn der hvor personen allerede er domfelt – selv om dette ikke fremgår direkte av bestemmelsens ordlyd.

Ved anvendelsen av arl. § 13 og vurderingen av om varetektsfengsling er nødvendig og ikke uforholdsmessig, tilsier den ettersøkte personens rett til å bli ansett uskyldig inntil det motsatte er bevist, at norske domstoler dessuten tar hensyn til om personen har forsøkt å unndra seg straffeforfølgningen som arrestorden gjelder. Presumsjonen for varetektsfengsling kan sees som uttrykk for en underforstått antakelse om at den ettersøkte personen bevisst har unndratt seg straffeforfølgelse i staten som utsteder arrestorden. Proposisjonen til arrestordreloven viser i flere sammenhenger til scenarioet hvor en person begår en straffbar handling og deretter unndrar seg rettergang ved å reise til et annet land, som begrunnelse for lempingen av vilkårene for overlevering.¹⁴¹ Selv om antagelsen om en bevisst unndragelse forut for utstedelsen av en arrestordre nok ofte vil være treffende, er dette ikke alltid tilfellet. EU-domstolen har lagt til grunn at arrestorden «bør have en vis overraskelseeffekt», og at det ikke er påkrevet at det har vært foretatt avhør av personen i sakens anledning før arrestordre utstedes.¹⁴² Den ettersøkte kan derfor i prinsippet være uvitende om straffeforfølgningen frem til vedkommende pågripes på grunnlag av en arrestordre.

Innføringen av en presumsjon for varetektsfengsling innebærer en betydelig endring i rettstilstanden sammenlignet med gjeldende rett etter utlevl. § 15, hvor det kreves at vilkårene etter strpl. kap. 14 må være oppfylt. Se for eksempel Rt. 2004 s. 1826, som gjaldt varetektsfengsling etter en foreløpig begjæring fra Tyskland, jf. utlevl. § 20. I kjennelsens avsnitt 17 understrekes at «det kreves konkrete, objektive holdepunkter for at unndragelsesfare foreligger i den aktuelle sak» for å treffe avgjørelse om fengsling med sikte på utlevering, og det vises i den forbindelse til en høyesterettskjennelse om varetektsfengsling i en sak som gjaldt innenlands straffeforfølgning. Høyesterett anvendte altså fullt ut de samme vilkårene for varetektsfengsling i anledning utlevering som i anledning innenlands straffeforfølgning.

¹⁴⁰ Forenede sager C-404/15 og C-659/15 PPU, avsnitt 100.

¹⁴¹ Se prop. 137 LS (2010–2011) s. 7 annen spalte og 19 første spalte.

¹⁴² Sag C-396/11 Ciprian Vasile Radu, avsnitt 40.

4.2.1 Nærmere om fengsling av personer under 18 år

Etter arl. § 13 tredje ledd, jf. første ledd, kan personer under 18 år fengsles bare dersom det er «særleg påkravd», og det gjelder dermed ingen presumsjon for fengsling. I det følgende vil bakgrunnen for vilkåret «særleg påkravd» undersøkes nærmere.

Frem til vedtakelsen av *lov om endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)* 20. januar 2012 nr. 6 kunne personer under 18 år fengsles i anledning straffeforfølgning i Norge dersom vilkårene etter strpl. § 184 var oppfylt og det i tillegg var «særleg påkravd» å fengsle. Strpl. § 184 annet ledd annet punktum viste på dette tidspunktet til en annen bestemmelse, strpl. § 174, som inneholdt vilkåret «særleg påkravd».

Ved endringsloven i 2012 ble strpl. § 184 annet ledd annet punktum endret, slik at fengsling av barn ikke skal skje med mindre det er «tvingende nødvendig». Det fremgår av proposisjonen til endringsloven at man med endringen i strpl. § 184 erstattet henvisningen til § 174 med «en *selvstendig og strengere bestemmelse* [...] Begrepet «tvingende nødvendig» innebærer et absolutt krav om at det ikke finnes noe alternativ til varetektsfengsling.»¹⁴³

Denne skjerpingen av vilkåret for fengsling av personer under 18 år i straffeprosessloven i 2012 er ikke reflektert i arl. § 13 tredje ledd jf. første ledd. Det følger av arl. § 3 at bestemmelser i arrestordreloven går foran straffeprosessloven, og endringen i straffeprosessloven skal derfor etter lovens ordlyd ikke ha betydning i arrestordresaker. Når det gjelder vilkåret for fengsling av personer under 18 år, kan det imidlertid være grunn til å spørre om lovgiver hadde til hensikt å fravike straffeprosesslovens alminnelige regler.

Selv om lovens ordlyd etter alminnelig rettskildelære antas å veie tyngre enn forarbeidene, viser høyesterettspraksis at det kan være forsvarlig å la uttalelser i forarbeidene veie tyngre enn ordlyden dersom forarbeidene anses å gi klare uttrykk for hva lovgiver har ment å bestemme. Det vises i den forbindelse til Rt. 1986 s. 660, hvor retten fant at en lovbestemmelses «tidligere ordlyd, bakgrunnen for endringen og forarbeidene» begrunnet at bestemmelsen måtte anvendes på en måte som ikke var naturlig ut fra ordlyden.¹⁴⁴

Forarbeidene til arrestordreloven gir et klart inntrykk av at det var meningen å anvende det samme særvilkåret for pågrep og fengsling av personer under 18 år i arrestordreloven som ellers i straffeprosessen. Dette fremgår av Prop. 137 LS (2010–2011) s. 35, hvor departementet uttaler:

«Etter barnekonvensjonen artikkel 37 b, som gjeld som norsk lov, skal fengsling av barn berre nyttast som ein siste utveg og for eit kortast mogleg tidsrom, jf. også straffeprosessloven § 174 jf. 184 andre ledd som seier at barn berre kan pågripast og fengslast dersom det er *særleg påkravd*. [...]»

¹⁴³ Prop. 135 L (2010–2011) s. 171 (mine uthevinger).

¹⁴⁴ Se også omtale av avgjørelsen i Eckhoff (2001) s. 86–88.

«Departementet foreslår derfor at det ikke skal være nokon presumsjon verken for pågriping eller fengsling dersom den ettersøkte er under 18 år, men at kravet om at slik tvangsmiddelbruk skal være særleg påkravd skal gjelde *her som elles.*» (mine uthevinger)

Proposisjonen la altså til grunn at straffeprosesslovens vilkår for fengsling av personer under 18 år er at fengslingen må være «særlig påkrevet», og at det samme bør gjelde i arrestordresaker. Behandlingen og vedtakelsen av arrestordreloven og 2012-endringsloven til straffeprosessloven gikk deretter tilnærmet parallelt. Proposisjonen til endringsloven ble tilrådd fra departementet og godkjent av regjeringen den samme dagen som proposisjonen til arrestordreloven. Justiskomiteens innstilling til arrestordreloven ble avgitt 22. november 2011, og innstilling til endringsloven ble avgitt 29. november 2011. Arrestordreloven (lov 20. januar 2012 nr. 4) ble deretter vedtatt av Stortinget samme dag som endringsloven (lov 20. januar 2012 nr. 6).

Samtidig er det ingen uttalelser i lovforarbeidene som gir uttrykk for at særvilkåret for fengsling av barn etter arl. § 13 var ment å medføre en lavere terskel for fengsling enn særvilkåret for fengsling av barn etter strpl. § 184. Noe slikt avvik er heller ikke omtalt i statsrådsforedraget til kgl. res. 21. september 2012 om delvis ikraftsetting av arrestordreloven, som satte blant annet arl. § 20 i kraft.¹⁴⁵ Den ikrafttrådte arl. § 20, som gjelder fengsling av personer som er ettersøkt etter en *nordisk* arrestordre, avviker fra strpl. § 184 annet ledd på samme måte som arl. § 13 gjør det.

I lys av uttalelsene i forarbeidene til arrestordreloven som forutsetter rettslikhet mellom arrestordreloven og straffeprosessloven på dette punktet, er det mest nærliggende å legge til grunn at lovgiver ikke har vært bevisst den ulikheten som har oppstått mellom arrestordreloven og straffeprosessloven. Den lavere terskelen for varetektsfengsling av personer under 18 år etter arrestordreloven ser ut til å være en inkurie som følge av den samtidige lovsaksbehandlingen.

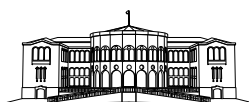
Konklusjonen er etter dette at arl. § 13 på bakgrunn av forarbeidene og tilblivelseshistorien bør leses slik at fengsling av personer under 18 år bare kan skje dersom det er «tvingende nødvendig», jf. strpl. § 184.

4.3 Andre tvangsmidler enn pågripelse og fengsling

Andre tvangsmidler enn pågripelse og fengsling kan bare anvendes i en arrestordresak i samme utstrekning som de kan anvendes ved straffeforfølgning av tilsvarende lovbrudd her til lands, jf. arl. § 13 femte ledd. Bestemmelsens ordlyd innebærer at den ikke hjemler bruk av slike tvangsmidler i arrestordresaker når handlingene som arrestordren gjelder, eller tilsvarende handlinger, ikke er straffbare etter norsk rett.

Adgangen til å benytte disse tvangsmidlene er dermed forholdsvis lik det som følger av gjeldende rett etter utlevl. § 15. Der utlevl. § 15 kun hjemler bruk av tvangsmidler som er nevnt i nærmere angitte kapitler av straffeprosessloven, gir imidlertid arl. § 13 femte ledd hjemmel for å benytte «straffeprosessuelle tvangsmiddel» uten noen nærmere avgrensning, som forstås som en henvisning til (hele) straffeprosesslovens fjerde del om tvangsmidler. Denne forskjellen medfører at strpl. kap. 16 c til 17 b kommer til anvendelse i arrestordresaker, men ikke i

¹⁴⁵ Statsrådsforedrag 21. september 2012.

utleveringssaker. Selv om dette rettslig sett innebærer en utvidelse av hjemmelen i tvangsmidler, vil dette neppe ha nevneverdig praktisk betydning, da arten av disse tvangsmidlene – for eksempel ileggelse av heftelse, besøksforbud eller oppholdsforbud – gjør at de ikke fremstår som særlig relevante for saker om utlevering/overlevering.

4.3.1 Nærmere om restriksjoner under fengsling

Strpl. § 186a, som hjemler fullstendig isolasjon, kommer etter sin ordlyd bare til anvendelse dersom vedkommende er fengslet etter strpl. § 184, jf. § 171 første ledd nr. 2, som forutsetter at varetektsfengslingen er begrunnet med bevisforspillelsesfare. Ettersom arrestordreloven setter til side de alminnelige fengslingsvilkårene i strpl. §§ 171 og 172, vil en person som er fengslet i påvente av overlevering, ikke være fengslet på grunnlag av strpl. § 171 første ledd nr. 2. Etter straffeprosesslovens ordlyd vil retten derfor være avskåret fra å treffe beslutning om fullstendig isolasjon i henhold til strpl. § 186 a for personer som er fengslet kun med hjemmel i arrestordreloven. Inngrep overfor den enkelte krever hjemmel i lov, jf. GrL. § 113, og det er grunn til å tolke lovskravet strengt når det gjelder et så inngripende tiltak som fullstendig isolasjon kan utgjøre. Det er derfor neppe grunnlag for å tolke strpl. § 186 a utvidende, slik at isolasjon kunne anvendes også i arrestordresaker.

Dersom hensynet til en fremmed stats etterforskning skal ivaretas gjennom isolasjon, vil det måtte søkes en løsning gjennom eksisterende regelverk for gjensidig bistand i straffesaker. Til sammenligning vil en fengsling med sikte på utlevering, jf. utlevl. § 15, kunne skje på grunnlag av strpl. § 184 jf. § 171 første ledd nr. 2, som innebærer at strpl. § 186 a kommer til anvendelse. Overgangen fra utleveringsloven til arrestordreloven innebærer på denne måten en begrensning av adgangen til å anvende isolasjon under fengsling av en person som skal transporteres til en annen europeisk stat for straffeforfølgning. Denne begrensningen av tilgjengelige tvangsmidler i arrestordresaker sammenlignet med utleveringssaker er ikke kommentert i forarbeidene.

Strpl. § 186 hjemler brev og besøksforbud «i den utstrekning hensynet til etterforskningen i saken tilsier det». Denne bestemmelsen inneholder ikke, i motsetning til § 186 a, et krav om at fengslingen må være begrunnet med et bestemt fengslingsgrunnlag etter straffeprosessloven, og bestemmelsen kommer derfor til anvendelse også på fengsling med hjemmel i arrestordreloven, i samme utstrekning som ved varetektsfengsling i anledning innenlands straffeforfølgning, jf. arl. § 13 femte ledd. Dette krever en konkret vurdering av faren for bevisforspillelse i den enkelte sak, og retten har en særskilt plikt til å begrunne avgjørelsen, se strl. § 186 tredje ledd. I det følgende avsnittet vil det drøftes i hvor stor grad norske domstoler kan eller skal basere seg på redegjørelser i den mottatte arrestordren ved vurderinger av om brev- og besøksforbud, og andre straffeprosessuelle tvangsmidler hjemlet i arl. § 13 femte ledd, skal benyttes.

4.3.2 Utstedende stats vurdering eller begjæring om andre tvangsmidler

Ved avgjørelse om bruk av andre tvangsmidler skal opplysninger i arrestordren legges til grunn, med mindre de er åpenbart uriktige, se arl. § 13 tredje ledd fjerde punktum, jf. § 13 femte ledd annet punktum.

Et særlig spørsmål i denne sammenhengen er om «opplysninger» bare omfatter utsagn om faktiske omstendigheter, eller om det også omfatter utsagn som er å anse som vurderinger eller

begjæringer – for eksempel «A bør underlegges brev- og besøksforbud» eller «Det er grunn til å tro at ettersøkt person A skjuler seg på tredjeperson Bs bopel, som derfor bør ransakes» – slik at slike vurderinger må legges til grunn med mindre de åpenbart er uriktige. Spørsmålet blir aktuelt når retten skal ta stilling til om det for eksempel foreligger «skjellig grunn» til mistanke om et straffbart forhold, som kan gi grunnlag for ransaking etter strpl. § 192, eller ved spørsmålet om det foreligger fare for bevisforspillelse som tilsier brev- og besøksforbud, jf. § 186.

Ordlyden i arl. § 13 femte ledd, som hjemler at tvangsmidler anvendes i samme utstrekning som ved straffeforfølgning her i riket, taler for at en norsk domstol skal foreta en selvstendig rettslig prøving av om straffeprosesslovens vilkår er oppfylt i arrestordresaker på samme måte som i saker om straffeforfølgning her til lands. Det gjelder da en bevismessig presumsjon om at opplysningene i arrestordren er riktige, men det kreves like fullt en rettslig prøving av om vilkårene for bruk av tvangsmidler etter norsk rett er oppfylt, gitt de foreliggende opplysningene i saken. Denne forståelsen understøttes av proposisjonens merknader til § 13 femte ledd, hvor det forutsettes at retten skal foreta en vurdering av om det er grunnlag for å bruke tvangsmiddelet: «[...] ved vurderinga av om det er grunnlag for bruk av andre tvangsmidlar, skal opplysningane i arrestordren leggjast til grunn om dei ikke er openbert feil»¹⁴⁶, (min kursivering).

I proposisjonen uttales det likevel at norske domstoler ikke skal prøve om det foreligger skjellig grunn til mistanke for den straffbare handlingen arrestordren gjelder, ettersom dette er slått fast i og med utstedelsen av arrestordren.¹⁴⁷ Dette vil i praksis medføre en videreføring av utlevl. § 15 første ledd annet punktum, selv om denne bestemmelsen bare gir domstolene en adgang, og ikke en plikt, til å legge til grunn den utenlandske domstolens vurdering av bevis for personens skyld. I arrestordresaker vil retten altså ikke ha en plikt til å foreta en selvstendig vurdering av bevisene for den ettersøkte personens skyld ved anvendelsen av arl. § 13 femte ledd, selv om det er et vilkår om «skjellig grunn» til mistanke for å benytte det aktuelle tvangsmiddelet etter straffeprosessloven. En annen måte å se dette på er at arrestordren i seg selv skal innebære at det foreligger «skjellig grunn» til mistanke.

Når det gjelder andre vurderingstemaer enn «skjellig grunn» til mistanke, for eksempel om straffeprosesslovens vilkår om bevisforspillelsesfare er oppfylt, er uttalelser i proposisjonen mindre klare. Ifølge proposisjonen legger parallellavtalen ikke opp til at «påtalemakta og domstolar i den staten som tek imot arrestordren skal prøve om [...] det til dømes er fare for øydelegging av bevis».¹⁴⁸ Det er noe uklart om denne uttalelsen kun knytter seg til begrunnelsen for fravikelsen av de alminnelige vilkårene for tvangsmidlene pågripelse og fengsling i strpl. § 171 (jf. § 184), og altså bare gjelder avgjørelser om disse to tvangsmidlene, eller om den også gjelder for andre tvangsmidler som nevnt i arl. § 13 femte ledd. Uansett kan det spørres om denne beskrivelsen av arrestordresystemet samsvarer med den rådende oppfatningen i EU.

¹⁴⁶ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 55 annen spalte.

¹⁴⁷ Ibid., s. 32 første spalte.

¹⁴⁸ Ibid., s. 34.

Det følger av rammeavgjørelsen art. 12 – tilsvarende parallellavtalen art. 15 – tolket i lys av EU-domstolens Lanigan- og Aranyosi/Căldăraru-avgjørelser, at det påligger den fullbyrdende staten å ta stilling til hvilke foranstaltninger som skal tas overfor den ettersøkte personen i påvente av overlevering, under tilbørlig hensyntagen til proporsjonalitet og uskyldspresumsjonen og i samsvar med den fullbyrdende statens nasjonale lovgivning.¹⁴⁹ Rammeavgjørelsen gir derfor ikke fullbyrdende stat noen forpliktelse til å legge til grunn utstedende stats vurderinger knyttet til dette spørsmålet. Ytterligere veiledning for forståelsen av reglene finnes i en håndbok om utstedelse av EA, utgitt av Rådet et halvt år før proposisjonen til arrestordreloven. Der uttales det at punkt f i arrestordreskjemaet blant annet kan benyttes «to cover remarks on restrictions regarding contacts with third parties after arrest, indications that there is a risk of destruction of evidence or a risk of re-offending.»¹⁵⁰ Den utstedende staten kan altså kommunisere relevant informasjon («remarks» og «indications») knyttet til slike vurderingstemaer som bevisforspillelsesfare gjennom arrestordren. På grunnlag av denne informasjonen kan den fullbyrdende staten avgjøre hvilke tvangsmidler som skal benyttes, og det er denne staten som er ansvarlig for at den ettersøkte personens rettigheter ivaretas i denne perioden. Det foreligger ikke holdepunkter for å tolke parallellavtalen annerledes enn rammeavgjørelsen på dette punkt.

Forutsetningen i proposisjonen sitert ovenfor om at parallellavtalen ikke legger opp til at fullbyrdende stat skal prøve om det foreligger bevisforspillelsesfare, fremstår etter dette ikke helt treffende. Tvert imot synes rammeavgjørelsen (og parallellavtalen, som skal tolkes i samsvar med rammeavgjørelsen) å legge ansvaret for å foreta slike vurderinger på den fullbyrdende staten, og arrestordreskjemaet tilrettelegger for overføring av relevant informasjon fra utstedende til fullbyrdende stat for dette formålet.

Dette taler for at arl. § 13 femte ledd annet punktum forstås slik at utsagn i arrestordren om faktiske omstendigheter skal tillegges betydning som et moment i rettens bevisvurdering ved avgjørelsen om hvorvidt disse tvangsmidlene skal benyttes. Den norske domstolen som behandler arrestordresaken, har imidlertid et ansvar for å foreta en selvstendig vurdering av om de foreliggende bevisene (inkludert opplysningene i arrestordren) medfører at straffeprosesslovens vilkår for bruk av det aktuelle tvangsmiddelet er oppfylt.

Sagt på en annen måte innebærer altså arl. § 13 femte ledd annet punktum en presumsjon om at arrestordrens opplysninger om faktiske omstendigheter er korrekte (opplysningene *skal legges til grunn*). Denne bevispresumsjonen er av en annen art enn den presumsjonen som arrestordreloven arl. § 13 første ledd og tredje ledd annet punktum oppstiller for varetektsfengsling, som ikke gjelder bevisverdien av opplysninger, men direkte fastslår en rettsstilling (pågrepelse/varetektsfengsling *skal finne sted*) på grunnlag av arrestordren.¹⁵¹

Det foreligger så vidt vites kun én rettskraftig avgjørelse som gjelder bruk av andre tvangsmidler enn pågrepelse og fengsling med hjemmel i arrestordreloven, den vil bli analysert i det følgende avsnittet.

¹⁴⁹ Forenede sager C-404/15 og C-659/15 PPU Pál Aranyosi og Robert Căldăraru, dommens avsnitt 100–101; sag C-237/15 PPU Minister for Justice and Equality mod Francis Lanigan, avsnitt 43 og 58–59.

¹⁵⁰ Rådet 17195/1/10 Rev 1, s. 72.

¹⁵¹ Se Strandbakken (2003) s. 64 som skiller mellom disse to typene presumsjoner.

4.3.3 RG 2013 s. 431: brev- og besøksforbud begjært i arrestordren

I kjennelsen publisert i RG 2013 s. 431 tok Borgarting lagmannsrett stilling til om det skulle ilegges brev- og besøksforbud for en varetektsfengslet person som skulle overleveres til straffeforfølgning i Sverige, jf. arl. § 20 sjette ledd. Ordlyden i § 20 sjette ledd svarer til § 13 femte ledd omtalt i forrige avsnitt. I den svenske rettsavgjørelsen som lå til grunn for arrestordren, og i oversendelsen fra svensk til norsk påtalemyndighet, var det gitt uttrykk for at personen burde underlegges brev- og besøksforbud under varetektsfengslingen. Tingretten hadde kommet til at det ikke var tilstrekkelige holdepunkter for restriksjoner, noe som ble påanket av påtalemyndigheten.

Lagmannsrettens uttalelser om fengsling i medhold av arl. § 20 var ikke nødvendige for resultatet i kjennelsen, da det var grunnlag for å fengsle den siktede på grunnlag av en norsk straffesak knyttet til narkotikalovbrudd, jf. strpl. §§ 184 og 185, jf. 171 nr. 1 og 2. Slik saken lå an, fant imidlertid lagmannsretten grunn til å tilføye at også arl. § 20 hjemlet fengslingen. Spørsmålet om det skulle ilegges slike restriksjoner under fengslingen, ble derimot avgjort kun på grunnlag av arl. § 20 sjette ledd. Bevisforspillelsesfare knyttet til narkotikasaken ble ikke påberopt som grunnlag for restriksjoner under fengslingen.

Forsvareren anførte overfor lagmannsretten at det ikke var grunnlag for restriksjoner, idet siktede allerede var avhørt over flere dager av svensk politi, siktede hadde erkjent straffskyld, alt relevant skriftlig materiale var beslaglagt, og det var gått syv måneder siden den svenske rettsavgjørelsen som lå til grunn for arrestordren, ble avsagt. Det fremgår ikke av lagmannsrettens kjennelse at påtalemyndigheten bestred riktigheten av disse opplysningene.

Lagmannsretten fant det ikke nødvendig å ta stilling til forsvarerens anførsler, da den la til grunn at arl. § 20 sjette ledd ikke krever en full og selvstendig prøving av om vilkårene for brev- og besøksforbud er oppfylt etter norsk rett:

«Forsvareren har anført [at] norsk domstol må ha selvstendig adgang til å prøve om vilkårene for restriksjoner er oppfylt i denne saken.

Etter lagmannsrettens syn skal ikke norsk domstol foreta noen full og selvstendig prøving av om vilkårene for restriksjoner er oppfylt. Det foreligger en arrestordre med begjæring om brev- og besøksforbud som ikke er trukket tilbake, og opplysningene i denne skal legges til grunn med mindre de ikke åpenbart er uriktige. Dette innebærer at det er en presumsjon for at det skal treffes avgjørelse om restriksjoner.» (mine uthevinger)

Det er ikke uten videre lett å se hvordan lagmannsretten kommer til at det gjelder en presumsjon for at det skal treffes avgjørelse om restriksjoner, og at norske domstoler ikke skal foreta en full og selvstendig prøving av om straffeprosesslovens vilkår for restriksjoner er oppfylt. Arl. § 20 sjette ledd fastsetter, i likhet med arl. § 13 femte ledd, at restriksjoner skal benyttes i samme utstrekning som ved straffeforfølgning her til lands. Som vist i kapittel 4.3.2 ovenfor forutsetter forarbeidene at retten skal foreta en vurdering av om vilkårene for tvangsmiddelet er oppfylt.

Det er verdt å merke seg at lagmannsretten i det siterte ikke har gitt uttrykk for at opplysningene mottatt fra Sverige oppfyller kravene til brev- og besøksforbud etter straffeprosessloven, men synes å legge til grunn at en arrestordre med begjæring om restriksjoner direkte fastslår en rettsstilling – nemlig at vilkårene etter norsk rett for bruk av dette tvangsmiddelet er oppfylt – med mindre opplysningene i arrestordren åpenbart er uriktige. Som vist i kapittel 4.3.2 taler hverken ordlyden, forarbeidene eller anvendelsen av EA-rammeavtjørelsen i EU for at arl. § 13 femte ledd skal forstås på denne måten, og det samme må legges til grunn for den likelydende arl. § 20 sjette ledd som lagmannsretten anvender i denne saken.

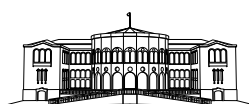
Etter arl. § 20 sjette ledd skulle fremgangsmåten, som vist ovenfor, være å foreta en prøving av om vilkårene for brev- og besøksforbud i strpl. § 186 var oppfylt på grunnlag av det foreliggende bevisbildet, hvor opplysningene i arrestordren inngår. Strpl. § 186 gir ingen presumsjon for brev- og besøksforbud, tvert imot krever bestemmelsens tredje ledd at retten skal «angi på hvilken måte etterforskningen vil bli skadelidende om ikke den fengslede blir underlagt forbud eller kontroll etter bestemmelsen her». Som det fremgår av forarbeidene til denne bestemmelsen, Ot.prp. nr. 81 (1999–2000), må begrunnelsen som angis i kjennelsen, «relatere seg til faktum i den konkrete saken; det er ikke nok å konstatere at etterforskningen vil bli skadelidende uten noen nærmere forklaring. Retten må angi hvilke etterforskningsskritt som kan bli skadelidende hvis den siktede ikke blir ilagt restriksjoner».¹⁵²

Lagmannsretten viser til opplysninger mottatt fra svenske myndigheter i tiden etter utstedelsen av arrestordren hvor det uttales at «[ä]rendet er sekretessbelagt [...]» og «[d]et foreligger en kollusionsfara, innebärande att det finns risk för at A genom att undanröja bevis eller påverka personer, kan försvara utredningen.» Spørsmålet om disse opplysningene i begjæringen fra svenske myndigheter oppfylte begrunnelseskravet etter strpl. § 186 ble imidlertid ikke prøvd av lagmannsretten:

«Forsvareren har anført at det ikke er gitt en tilfredsstillende begrunnelse for tvangsinngrep fra det svenske politiets side, slik at siktede ikke gis reell mulighet for kontradiksjon.

Lagmannsretten viser til hva som er anført ovenfor om forståelsen av arrestordreloven § 20 sjette ledd, jf. tredje ledd siste punktum. Det foreligger en gyldig arrestordre, og den svenske påtalemyndigheten har så sent som for to dager siden bekreftet at de fastholder begjæringen om restriksjoner begrunnet i etterforskningshensyn knyttet til den saken som har gitt grunnlag for arrestordren. *Opplysningene i arrestordren er etter dette ikke åpenbart uriktige, og det er ikke holdepunkter for at det ikke foreligger slik bevisforspillelsesfare som kan begrunne brev- og besøksforbud. Noen nærmere prøving av om vilkårene for restriksjoner er oppfylt, skal domstolene ikke foreta.* Begjæringen om brev- og besøksforbud tas til følge, da slike restriksjoner heller ikke vil være noe uforholdsmessig innlegg overfor A, jf. straffeprosessloven § 170 a.» (min utheving)

¹⁵² Ot.prp. nr. 81 (1999–2000) s. 45.

På grunnlag av at det foreligger en begjæring om restriksjoner, og rettens tidligere konstatering av at dette medfører en presumsjon om ileggelse av restriksjoner, finner lagmannsretten det altså tilstrekkelig å slå fast at det ikke er holdepunkter for at det ikke foreligger fare for bevisforspillelse.

Lagmannsrettens tolkning av arl. § 20 sjette ledd medfører på denne måten at retten ikke blir i stand til å ivareta plikten til å vurdere om straffeprosesslovens vilkår for tvangsmiddelet er oppfylt, herunder den særlige begrunnelsesplikten for tvangsmiddelet brev- og besøksforbud som følger av strpl. § 186 tredje ledd.

Det kunne hevdes at lagmannsrettsavgjørelsen RG 2013 s. 431 burde få betydning for tolkingen av arl. § 13 femte ledd som er foretatt i dette notatets kapittel 4.3.2, ettersom retten tolker en likelydende bestemmelse. I henhold til alminnelig juridisk metode gis imidlertid underrettsavgjørelser ofte liten autoritet.¹⁵³ Underrettsavgjørelser tillegges betydning i juridisk argumentasjon først og fremst på grunnlag av avgjørelsens argumentasjonsverdi og overbevisningskraft.¹⁵⁴ Som det fremgår av den ovenstående analysen, anses denne underrettsavgjørelsen ikke å gi en fullgod begrunnelse for rettens tolking av arl. § 20 sjette ledd eller strpl. § 186 tredje ledd. Avgjørelsen tillegges derfor ikke vekt som rettskildefaktor ved tolkingen av lovbestemmelsen i dette notatet.

Avgjørelsen gjelder en nordisk arrestordre fra Sverige, et av landene som rettslig og kriminalpolitisk står Norge nærmest. Det kan tenkes gode grunner for å legge til grunn en begjæring om tvangsmidler fra Sverige – dersom en svensk domstol har avgjort at den er tilstrekkelig begrunnet etter svensk rett – som tilstrekkelig bevis for at det foreligger en bevisforspillelsesfare som oppfyller vilkårene etter strpl. § 186. Det konkrete utfallet i RG 2013 s. 431 fremstår derfor ikke nødvendigvis som problematisk isolert sett. Tolkingen av arrestordrelovens hjemler for bruk av «andre straffeprosessuelle tvangsmiddel» må imidlertid skje med den omstendighet for øye at regelen, som nevnt ovenfor, er likelydende for nordisk og europeisk arrestordre. Regelen vil altså også komme til å gjelde i relasjonen mellom Norge og samtlige av EUs medlemsstater. Dersom norske domstoler legger til grunn en tolkning av bestemmelsenes ordlyd som medfører en betydelig begrensning av domstolenes adgang til å prøve om vilkårene i straffeprosessloven er oppfylt, slik det er gjort i RG 2013 s. 431, må det vises samme tilbakeholdenhet med å etterprøve vurderinger gjort av rettslige myndigheter i alle andre stater i EU, herunder stater med straffeprosesslovgivning som avviker fra Norges og Sveriges. Det er uklart hvilke konsekvenser en slik anvendelse av arrestordreloven §§ 13 og 20 kunne få, noe som ikke kan sies å være uproblematisk sett fra et rettsikkerhetsperspektiv.

5 VURDERING AV UTVALGTE BESTEMMELSER I ARRESTORDRELOVEN

5.1 Mulige behov for justeringer i arl.

Som vist i kapittel 4.3.1 ville en endring av vilkåret for fengsling av personer under 18 år i arl. §§ 13 og 20 fra «særleg påkravd» til «tvingande naudsynt» synes å oppfylle lovgivers hensikt, slik den kommer til uttrykk i proposisjonen til arrestordreloven.

¹⁵³ Eckhoff (2001) s. 162.

¹⁵⁴ Se for eksempel Rt. 2013 s. 769 avsnitt 47–48, hvor førstvoterende dommer Endresen viste til rettsanvendelsen i en lagmannsrettsavgjørelse fra 2005 (ikke den påankede avgjørelsen i saken) og la denne forståelsen til grunn, da han var «enig» i lagmannsrettens vurdering.

Som vist i kapittel 4.3.1 vil retten ikke ha rettslig grunnlag for å treffe avgjørelse om isolasjon av en person som er varetektsfengslet på grunnlag av arl. §§ 13 eller 20. Til sammenligning medfører henvisningen fra utlevl. § 15 til strpl. kap. 14 at isolasjon vil kunne benyttes ved fengsling med sikte på utlevering. Gitt at arrestordreloven ellers forenkler det rettslige samarbeidet og styrker betydningen av en utenlandsk rettsavgjørelse som grunnlag for norske myndigheters bruk av tvangsmakt på norsk territorium, utgjør det et unntak fra trenden i rettsutviklingen at hjemmelen for isolasjon etter utleveringsloven ikke videreføres i arrestordreloven. Endringen er ikke kommentert i proposisjonen til arrestordreloven. For å oppfylle lovgivers intensjon kan det derfor være grunn til å undersøke om de aktuelle bestemmelsene i arrestordreloven bør endres slik at isolasjon kan benyttes på personer som er varetektsfengslet med sikte på overlevering dersom vilkårene i strpl. § 186 a er oppfylt, herunder at «det er nærliggende fare for at den fengslede vil forspille bevis i saken dersom han ikke holdes isolert».

5.2 Analyse og vurdering av forarbeidenes begrunnelse for fravikelse av alminnelige vilkår for varetektsfengsling

Som uttalt av Justis- og politidepartementet i Ot.prp. nr. 81 (1999–2000) bør anvendelsesområdet for varetektsfengsling bare utvides «hvis det er dokumentert et klart behov for det.»¹⁵⁵ Det siterte utsagnet kan sees som uttrykk for et generelt rettspolitisk begrunnelseskrav for lovgivning som hjemler bruk av tvangsmakt overfor den enkelte, som neppe vil være kontroversielt.

Som vist i kapittel 4.2 medfører arl. § 13 en utvidelse av myndighetenes adgang og plikt til å anvende varetektsfengsling sammenlignet med gjeldende rett etter utleveringsloven. I proposisjonen til arrestordreloven begrunnes denne utvidelsen med at de alminnelige vilkårene for fengsling i straffeprosessloven ikke passer i arrestordresaker:¹⁵⁶

«Formålet med pågriping og fengsling i arrestordresakene er å sikre at overlevering kan bli gjennomført, noko som gjer at dei alminnelege vilkåra ikkje utan vidare passer. Det er vidare slik at det er strafferammene i den utferdande staten som avgjer om denne staten kan gi ein slik ordre om pågriping og overlevering som arrestordren som hovudregel er, sjå artikkel 3 nr. 1. Dette samsvarer dårleg med å la strafferammekravet på meir enn seks månaders fengsel i straffeprosessloven § 171 gjelde for pågriping og fengsling på grunnlag av ein arrestordre. Ein kan unntaksvis også tenkje seg at overlevering er aktuelt sjølv om handlinga ikkje er straffbar etter norsk lov.

Avtalen legg heller ikkje opp til at påtalemakt og domstolar i den staten som tek imot arrestordren skal prøve om det ligg føre skilleg grunn til mistanke og om det til dømes er fare for øydelegging av bevis: For overlevering skal det vere tilstrekkelig at det ligg føre ein arrestordre som inneheld visse opplysningar, mellom anna om avgjerd som ligg til grunn for arrestordren, men utan at denne avgjerda, eller grunnlaget for den igjen, skal måtte sendast den staten som blir beden om å overlevere.»

¹⁵⁵ Ot.prp. nr. 81 (1999–2000) punkt 3.1.5.

¹⁵⁶ Prop. 137 LS (2010–2011) s. 34.

Det kan være grunn til å analysere denne begrunnelsen, nærmere bestemt om den siterte uttalelsen gir en treffende beskrivelse av parallellavtalens system og forholdet til straffeprosesslovens bestemmelser om varetektsfengsling.

Som det er lagt til grunn i det siterte, følger det av parallellavtalens system at utstedelse av en arrestordre som utgangspunkt skal være tilstrekkelig til at det foretas pågrepelse og overlevering av den ettersøkte, med mindre det foreligger avslagsgrunner. Arrestordren utgjør *i seg selv* en avgjørelse om pågrepelse og overlevering, jf. definisjonen i parallellavtalen art. 2 nr. 5 og arl. § 4 bokstav a, som med noen få unntak skal anerkjennes og fullbyrdes av norske myndigheter. Det er derfor lett å være enig med departementet i at det ville harmonere dårlig med parallellavtalen om norske myndigheter ved behandlingen av en mottatt arrestordre måtte prøve om vilkårene for pågrepelse etter straffeprosessloven var oppfylt før de gikk til *pågrepelse* av den ettersøkte personen.

Den samme betraktningen gjelder til en viss grad, men ikke fullt ut, ved vurderingen av om den ettersøkte skal *varetektsfengsles*. I Kommisjonens opprinnelige utkast til rammeavgjørelse utgjorde arrestordren en avgjørelse ikke kun om pågrepelse og overlevering, men også om tilbakeholdelse (varetektsfengsling) av den ettersøkte personen.¹⁵⁷ Tilbakeholdelse ble strøket fra definisjonen underveis i lovgivningsprosessen og er altså bevisst utelatt fra definisjonen av EA.¹⁵⁸ Ettersom den europeiske arrestordren ikke utgjør en avgjørelse om fengsling, er norske myndigheter ikke forpliktet – jf. prinsippet om gjensidig anerkjennelse – til å varetektsfengsle ettersøkte personer eller til å innføre en presumsjon om varetektsfengsling av ettersøkte personer. Dette tydeliggjøres gjennom rammeavgjørelsen art. 12 og parallellavtalen art. 15, som pålegger den fullbyrdende staten å avgjøre om personen skal fengsles (tilbakeholdes) i påvente av overleveringen, på grunnlag av egen nasjonal lovgivning. EU-domstolen har understreket at det er den fullbyrdende staten som har ansvaret for å avgjøre hvilke foranstaltninger som eventuelt skal tas overfor den ettersøkte personen i påvente av overlevering.¹⁵⁹

Norge er riktignok forpliktet etter parallellavtalen art. 15 til å kunne ilegge de frihetsberøvende tvangsmidler som er nødvendig for at den ettersøkte ikke skal unndra seg straffeforfølgningen. Anvendelse av vilkårene i strpl. § 171 første ledd, jf. § 184, om «skjellig grunn til mistanke» for et lovbrudd som kan medføre høyere straff etter norsk straffelovgivning enn fengsel i seks måneder i arrestordresaker, ville medføre en fare for at Norge ikke kunne overholde denne folkerettslige forpliktelsen, ettersom arrestordre også kan gjelde forhold som ikke er straffbare etter norsk rett, jf. arl. § 7 annet og tredje ledd. Disse vilkårene i strpl. § 171 første ledd passer derfor ikke i arrestordresaker.

Beskrivelsen av parallellavtalen hittil synliggjør imidlertid ingen grunn til at vilkåret i strpl. § 171 første ledd om at det må påvises minst én av fire fengslingsgrunner (unndragelsesfare, bevisforspillelsesfare, gjentakelsesfare eller begjæring fra siktede selv), ikke kan opprettholdes i arrestordresaker.

¹⁵⁷ Vestergaard (2004) s. 648.

¹⁵⁸ Ibid.

¹⁵⁹ Forenede sager C-404/15 og C-659/15 PPU Pál Aranyosi og Robert Căldăraru, avsnitt 100–101; sag C-237/15 PPU Minister for Justice and Equality mod Francis Lanigan, avsnitt 43 og 58–59.

Bestemmelsene i EA-rammeavtjørelsen og parallellavtalen om fengsling oppstiller ingen presumsjon om fengsling av den ettersøkte personen. Tvert imot, hevder Vestergaard,¹⁶⁰ er ordlyden om varetektsfengsling i rammeavtjørelsen å forstå som en direkte oppfordring til å la den ettersøkte være på frifot, så langt det er mulig, under behandlingen av arrestordresaken. Lazowski og Nash påpeker at rammeavtjørelsen ikke harmoniserer statenes straffeprosessuelle bestemmelser om varetektsfengsling, og tolker ordlyden slik at den krever at «existing domestic procedural protections» knyttet til varetektsfengsling skal komme til anvendelse.¹⁶¹ Denne forståelsen av ordlyden i rammeavtjørelsen – og den likelydende parallellavtalen – på dette punktet taler for at eksisterende vilkår i strpl. § 171 om at det må påvises en fengslingsgrunn, burde opprettholdes i arrestordresaker så langt det lar seg gjøre.

På dette grunnlaget synes tilsidesettelsen av det straffeprosessuelle kravet om et fengslingsgrunnlag, og innføringen av en presumsjon i arl. § 13 for varetektsfengsling av ettersøkte personer, å gå lenger i å foreskrive bruk av varetektsfengsling på grunnlag av en utenlandsk rettsavgjørelse enn hva EA-systemet og parallellavtalen legger opp til.

Som det fremgår, er parallellavtalen ikke til hinder for at Norge opprettholder de alminnelige vilkårene for varetektsfengsling i strpl. § 171 første ledd, jf. § 184, med to modifikasjoner. *For det første* at kravet om skjellig grunn til mistanke anses oppfylt i og med arrestordren, i tråd med prinsippet om gjensidig anerkjennelse, og *for det annet* at det ikke stilles krav om at forholdet etter norsk rett kan straffes med fengsel i mer enn seks måneder, i tråd med den delvise avskaffelsen av kravet om dobbel straffbarhet.

Da lovgiver gjennom vedtakelsen av arrestordreloven innførte en presumsjon om varetektsfengsling, var dette altså ikke noe som fulgte direkte av parallellavtalen.

I Danmark, hvor retsplejelovens alminnelige straffeprosessuelle regler om pågripelse og fengsling er forholdsvis like reglene i den norske straffeprosessloven, har man ikke valgt å innføre en presumsjon om fengsling – der påligger det påtalemyndigheten å påvise at det foreligger et fengslingsgrunnlag etter retsplejeloven § 762 stk. 1, som i stor grad inneholder de samme fengslingsgrunnlagene som strpl. § 171 første ledd (unndragelsesfare, fare for nye lovbrudd, eller bevisforspillelsesfare).

I 2006 evaluerte en ekspertgruppe nedsatt av Rådet Danmarks gjennomføring av EA i intern rett og konkluderte med at Danmark hadde implementert reglene på en effektiv måte.¹⁶² Et søk i databasen Karnov viser at unndragelsesfare er en praktisk fengslingsgrunn i arrestordresaker i Danmark.¹⁶³ Ifølge det danske Justitsministeriet utleverte Danmark 279 personer til stater

¹⁶⁰ Vestergaard (2004) s. 649.

¹⁶¹ Lazowski (2009) s. 36.

¹⁶² Rådet 13801/1/06 REV 1, se særlig s. 34 og 37.

¹⁶³ Se for eksempel U.2015.2843H, hvor Højesteret legger vekt på alvorligheten av siktelsen og at personens familie var bosatt i utlandet; U.2012.3301Ø hvor varetektsfengsling hadde skjedd ved surrogat (deponering av pass kombinert med meldeplikt) mens overleveringsavgjørelsen ble prøvet av domstolene, men økt unndragelsesfare etter endelig avgjørelsen om overlevering tilsa fengsling.

utenfor Norden på grunnlag av EA i perioden fra 2006 til 2014.¹⁶⁴ Det er ikke funnet holdepunkter for å hevde at Danmark ikke har oppfylt sine forpliktelser etter EA-rammeavtjørelsen, eller at ordningen med å opprettholde kravet om fengslingsgrunnlag etter retsplejeloven § 762 har utgjort et problem for dansk påtalemyndighet og rettsvesen.

Gitt likheten mellom fengslingsgrunnlagene i norsk og dansk alminnelig straffeprosess, og gitt at det tilsynelatende ikke har voldt problemer for påtalemakten og domstolene i Danmark å anvende et vilkår om at det må foreligge unndragelsesfare, gjentakelsesfare eller bevisforspillelsesfare i arrestordresaker på samme måte som i alminnelige straffesaker, virker det rimelig å anta at det ville la seg gjøre også i Norge å opprettholde alminnelige straffeprosessuelle vilkår om at det må påvises et fengslingsgrunnlag. Det er etter dette vanskelig å se at det foreligger et dokumentert klart behov for å innføre en presumsjon for varetekt, slik det er gjort i arrestordreloven. Konklusjonen blir derfor at begrunnelsen i proposisjonen til arrestordreloven for utvidelse av adgangen til å anvende varetekt, og innføringen av en presumsjon for varetekt, ikke kan sees å oppfylle det rettspolitiske begrunnelseskravet for tvangshjemler som er omtalt innledningsvis i dette avsnittet.

¹⁶⁴ Justisministeriet har ført årlig statistikk over utlevering på grunnlag av EA (utenfor Norden) siden 2006. Statistikken viser at det er utlevert 279 personer fra og med 2006 til og med 2014, hvorav 29 danske statsborgere. Justisministeriet (2015).

6 KILDER

Lover

(Alfabetisk)

Norske lover

Abortloven	Lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd
Arrestordreloven (arl.)	Lov 20. januar 2012 nr. 4 om pågriping og overlevering til og frå Noreg for straffbare forhold på grunnlag av ein arrestordre
Domstolloven (dl.)	Lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene
Grunnloven (Grl.)	Kongeriket Norges Grunnlov gitt i riksforsamlingen på Eidsvoll den 17. mai 1814, slik den lyder etter senere endringer, senest stortingsvedtak av 31. mars 2016
Menneskerettighetsloven (mrl.)	Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett
Straffeloven (strl.)	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff
Straffeprosessloven (strpl.)	Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker
Twisteloven (tvl.)	Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister
Utleveringsloven (utlevl.)	Lov 13. juni 1975 nr. 39 om utlevering av lovbrytere m.v.
-	lov 24. juni 1994 nr. 38 om gjennomføring i norsk rett av De forente nasjoners sikkerhetsråds vedtak om å opprette internasjonale domstoler for forbrytelser i det tidligere Jugoslavia og Rwanda
-	lov 15. juni 2001 nr. 65 om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtektene)
-	lov 20. januar 2012 nr. 6 om endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)

Opphevede lover

Lov om nordisk arrestordre	Lov 19. september 2008 nr. 77 om pågripelse og overlevering mellom de nordiske stater på grunn av straffbare forhold (lov om nordisk arrestordre)
Nordisk utleveringslov	Lov 3. mars 1961 nr. 1 om utlevering av lovbrytere til Danmark, Finland, Island og Sverige
Straffeloven 1902 (strl. 1902)	Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr. 10

Utenlandske lover

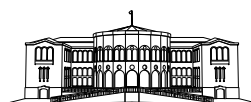
Loi relative à l'euthanasie	Wet betreffende de euthanasie / Loi relative à l'euthanasie. Publisert i Belgisch Staatsblad / Moniteur Belge 22. juni 2002. (www.moniteur.be) [Sist sjekket 20. mai 2016]. (Belgia)

Retsplejeloven	Lovbekendtgørelse 2015-11-16 nr. 1255 Retsplejeloven [Sitert fra Karnov (http://www.karnovgroup.dk/) 15. mai 2016.] (Danmark)
Strafgesetzbuch	Strafgesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 13.11.1998 (BGBl. I S. 3322). [Engelsk oversettelse av loven, à jour med endringer inntil 10. oktober 2013, publisert av Tysklands forbundsministerium for justis og forbrukerbeskyttelse (http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/index.html). Sist sjekket 15. april 2016.] (Tyskland)
Udleveringsloven	Lovbekendtgørelse 2005-08-25 nr. 833 om udlevering af lovovertrædere. [Sitert fra Karnov (http://www.karnovgroup.dk/) 1. mai 2016.] (Danmark)

Forarbeider (Kronologisk)

Ot.prp. nr. 30 (1974–1975)	<i>Om 1) lov om utlevering av lovbreakere og annen rettshjelp i straffesaker 2) lov om endringer i lov 3 mars 1961 nr. 1 om utlevering av lovbreakere til Danmark, Finland, Island og Sverige.</i>
Ot.prp. nr. 64 (1998–1999)	<i>Om lov om endringer i straffeprosessloven og straffeloven m v (etterforskningsmetoder m v)</i>
Ot.prp. nr. 81 (1999–2000)	<i>Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling mv.)</i>
NOU 2001: 32	<i>Rett på sak – Lov om tvisteløsning (tvisteloven) (to bind)</i>
NOU 2003: 27	<i>Lovtiltak mot datakriminalitet. Delutredning I om Europarådets konvensjon om bekjempelse av kriminalitet som knytter seg til informasjons- og kommunikasjonsteknologi</i>
Ot.prp. nr. 51 (2004–2005)	<i>Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven)</i>
Ot.prp. nr. 8 (2007–2008)	<i>Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpende og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)</i>
Ot.prp. nr. 39 (2007–2008)	<i>Om lov om pågrepelse og overlevering mellom de nordiske stater på grunn av straffbare forhold (lov om nordisk arrestordre) og om samtykke til ratifikasjon av konvensjon 15. desember 2005 om overlevering for straffbare forhold mellom de nordiske land (Nordisk arrestordre).</i>
Prop. 135 L (2010–2011)	<i>Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff)</i>
Prop. 137 LS (2010–2011)	<i>Lov om pågriping og overlevering til og frå Noreg for straffbare forhold på grunnlag av ein arrestordre (arrestordreloven) og om samtykke til inngåing av avtale 28. juni 2006 mellom EU, Island og Noreg om overleveringsprosedyre mellom partane.</i>

- Prop. 97 LS (2011–2012) *Endringer i utleveringsloven m.m. og samtykke til ratifikasjon av Avtale 19. desember 2003 mellom Den europeiske union og Republikken Island og Kongeriket Norge og Annen tilleggsprotokoll 8. november 2001 til Den europeiske konvensjon om gjensidig hjelp i straffesaker.*
- NOU 2012: 2 *Utenfor og innenfor. Norges avtaler med EU*

Resolusjoner, forskrifter, rundskriv og statsrådsforedrag

(Kronologisk)

- Rundskriv G-19/2001 *Internasjonalt rettslig samarbeid i straffesaker - Gjensidig hjelp i straffesaker og utlevering av lovbrytere, Justis- og politidepartementet, 1. august 2001.*
- Rundskriv G 12/2012 *Rundskriv om nordisk arrestordre, Justis- og beredskapsdepartementet, 15. oktober 2012.*
- Kgl.res. 21. september 2012 *Delvis ikraftsettning av lov 20. januar 2012 nr. 4 om pågriping og overlevering til og frå Noreg for straffbare forhold på grunnlag av ein arrestordre (arrestordreloven).*
- Forskrift 21. september 2012 nr. 896 til arrestordreloven (arrestordreforskrifta).
- Statsrådsforedrag 21. september 2012 *Delvis ikraftsettning av arrestordreloven og fastsetting av forskrift om arrestordre. Kongelig resolusjon. (Statsrådsforedrag av Grete Faremo.)*
- Forskrift 14. desember 2012 nr. 1227 om internasjonalt samarbeid i straffesaker. Justis- og beredskapsdepartementet.

Konvensjoner

(Alfabetisk)

- Amsterdam-traktaten *Amsterdam-traktaten om ændring af Traktaten om Den europæiske union, traktaterne om oprettelse af De europæiske fællesskaber og visse tilknyttede akter, 2.10.1997.*
- EMK *Europarådets konvensjon 04.11.1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter.*
- EØS-avtalen *Avtale om det europeiske økonomiske samarbeidsområde, 02.05.1992.*
- Maastricht-traktaten *Traktat om Den europæiske union, 07.02.1992.*
- Nordisk utleveringskonvensjon *Konvensjon 15.12.2005 om overlevering for straffbare forhold mellom de nordiske land.*
- Parallellavtalen *Avtale mellom Den europeiske union og Republikken Island og Kongeriket Norge om overleveringsprosedyre mellom medlemsstatene i Den europeiske union og Island og Norge, 28.06.2006.*
- SP *De forente nasjoners internasjonale konvensjon 16. desember 1966 om sivile og politiske rettigheter*
- TEU *Traktat om Den Europæiske Union (konsolidert utgave). EFT C 326 (2012).*

TEUF	Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (konsolideret udgave). EFT C 326 (2012).
Utleveringskonvensjonen	European Convention on Extradition, 13.12.1957. CETS No. 024.

EU-rettsakter

(Kronologisk)

Rram 2002/584/RIA	Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA af 13. juni 2002 om den europæiske arrestordre og om procedurerne for overgivelse mellem medlemsstaterne. [EA-rammeavgjørelsen]
Rram 2005/214/RIA	Rådets rammeafgørelse 2005/214/RIA af 24. februar 2005 om anvendelse af princippet om gensidig anerkendelse på bødestrafte.
Rram 2008/841/RIA	Rådets rammeafgørelse 2008/841/RIA af 24. oktober 2008 om bekæmpelse af organiseret kriminalitet.
Rram 2009/829/RIA	Rådets rammeafgørelse 2009/829/RIA af 23. oktober 2009 om anvendelse mellem Den Europæiske Unions medlemsstater af princippet om gensidig anerkendelse på afgørelser om tilsynsforanstaltninger som et alternativ til varetægtsfængsling.
EP/Rdir 2014/41/EU	Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2014/41/EU af 3. april 2014 om den europæiske efterforskningskendelse i straffesager.

Rettspraksis

Høyesterett

(Kronologisk)

Rt. 1977 s. 114
 Rt. 1986 s. 660
 Rt. 1995 s. 1057
 Rt. 2000 s. 996
 Rt. 2004 s. 1826
 Rt. 2005 s. 833
 Rt. 2011 s. 1598
 Rt. 2013 s. 374
 Rt. 2013 s. 769
 Rt. 2014 s. 680
 HR-2016-53-U

Norsk underrettspraksis og utenlandske avgjørelser

RG 2012 s. 1047 (Borgarting)

RG 2013 s. 431 (Borgarting)
LE-2015-182612 (Eidsivating)

U.2012.3301Ø (Østre Landsret, Danmark)
U.2015.2843H (Højesteret, Danmark)

Den europeiske menneskerettighetsdomstol
(alfabetisk etter første part)

Gallardo Sanchez v. Italy. Application no. 11620/07. 24.03.2015.
Garaudy v. France. Application no. 65831/01. 24.06.2003 (translation - extract).
Ismoilov and others v. Russia. Application no. 2947/06. 24.04.2008.
Khadzhiev v. Bulgaria. Application no. 44330/07. 03.06.2014.
Monedero Angora v. Spain. Application no. 41138/05. 07.10.2008.

Den europeiske unions domstol (tidl. De europeiske fellesskapers domstol)
(kronologisk etter saksnummer)

Sag 6/64 Costa mod ENEL
ECLI:EU:C:1964:66

Sag 130/88 C.C. van de Bijl mod Staatssecretaris van Economische Zaken
ECLI:EU:C:1989:349

Sag C-303/05 Advocaten voor de Wereld VZW mod Leden van de Ministerraad
ECLI:EU:C:2007:261

Sag C-123/08 Dominic Wolzenburg
ECLI:EU:C:2009:616

Sag C-388/08 PPU Artur Leymann og Aleksei Pustovarov
ECLI:EU:C:2008:669

Sag C-66/08 Kozłowski ECLI:EU:C:2008:437 (dom) og
ECLI:EU:C:2008:253 (generaladvokat Bots stillingstagen)

Udtalelse 1/09 (plenum) ECLI:EU:C:2011:123

Sag C-396/11 Ciprian Vasile Radu
ECLI:EU:C:2013:39

Sag C-399/11 Stefano Melloni mod Ministerio Fiscal
ECLI:EU:C:2013:107

Sag C-463/15 PPU Openbaar Ministerie mod A
ECLI:EU:C:2015:634 (kendelse)

C-237/15 PPU Minister for Justice and Equality mod Francis Lanigan
ECLI:EU:C:2015:474

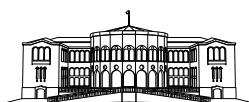
Forenede sager C-404/15 og C-659/15 PPU Pál Aranyosi og Robert Căldăraru
ECLI:EU:C:2016:198 (dom) og
ECLI:EU:C:2016:140 (generaladvokat Bots forslag til avgjørelse)

Litteratur

(Alfabetisk)

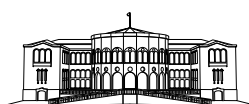
- Andenæs (2009) Andenæs, Johs., *Norsk straffeprosess*, samlet 4. utg. ved Tor-Geir Myhrer, 2009.
- Bratholm (1996) Bratholm, Anders, «Innvendinger mot utlevering av Andrawes som bygger på Den europeiske menneskerettighetskonvensjon artikkel 6», I: *Andrawes-saken og rettssikkerheten : en dokumentasjon*, Anders Bratholm (red.), 1996. Nasjonalbiblioteket. http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008071400044
- Bruce (2015) Bruce, Ingvild, «Praktisk politi- og påtalesamarbeid i Europa», *Tidsskrift for Strafferett* Årg. 15 (2015), s. 447–468.
- Bøhler (1996) Bøhler, Tor, «Souhaila Andrawes-saken – Rettslige innvendinger mot utlevering» [Brev på vegne av Den Norske Advokatforenings Menneskerettighetsutvalg til Justisdepartementet, statsrådets kontor], I: *Andrawes-saken og rettssikkerheten : en dokumentasjon*, Anders Bratholm (red.), 1996. Nasjonalbiblioteket. http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008071400044
- Eckhoff (2001) Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utg. ved Jan E. Helgesen, 2001.
- Finstad (2015) Finstad, Fredrick Bøckman, og Torunn Salomonsen, “Fra Valle til Brussel: Om EUs betydning”, *Tidsskrift for Strafferett* Årg. 15 (2015), s. 396–427.
- Hecker (2015) Hecker, Bernd, “The Development of Individual Rights Protection in European Criminal Law After the Lisbon Treaty”, I: *Human Rights in European Criminal Law: New Developments in European Legislation and Case Law after the Lisbon Treaty*, Stefano Ruggeri (red.), 2015, s. 1–6. Springer Link, DOI 10.1007/978-3-319-12042-3
- Herlin-Karnell (2014) Herlin-Karnell, Ester, “Constitutional Principles in the Area of Freedom, Security and Justice”, I: *EU Security and Justice Law: After Lisbon and Stockholm*, Diego Acosta Arcarazo og Cian C. Murphy (red.), 2014.
- Husabø (1999) Husabø, Johannes, *Straffansvarets periferi: Medverking, forsøk, førebuing*, 1999. Nasjonalbiblioteket. http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008082604046
- Kacpura (2013) Kacpura, Krystyna, Karolina Więckiewicz, Bożena Jawień, Anka Grzywacz m.fl., *Twenty years of anti-abortion law in Poland*, 2013. Federation for Women and Family Planning. http://www.federa.org.pl/dokumenty_pdf/raporty/report_federa_20_years_polands_abortion_law.pdf

- Klimek (2015) Klimek, Libor, *European Arrest Warrant*, 2015. Springer Link, DOI 10.1007/978-3-319-07338-5.
- Klip (2012) Klip, André, *European Criminal Law: An Integrative Approach*, 2. utg., 2012.
- Lazowski (2009) Lazowski, Adam og Susan Nash, «Detention», I: *European Arrest Warrant in Practice*, Nico Keijzer og Elies van Sliedregt (red.), 2009, s. 33–50.
- Mathisen (2009) Mathisen, Gjermund, *Utlevering for straffbare forhold*, 2009.
- del Monte (2014) del Monte, Micaela, “European added value of revision the European Arrest Warrant”, European Parliamentary Research Service EAVA 6/2013, mars 2014.
- Peers (2011) Peers, Steve, *EU Justice and Home Affairs Law*, 3. Utg., 2011.
- Satzger (2012) Satzger, Helmut, *International and European Criminal Law*, 2012.
- van Sliedregt (2009) van Sliedregt, Elies «The Dual Criminality Requirement», I: *European Arrest Warrant in Practice*, Nico Keijzer og Elies van Sliedregt (red.), 2009, s. 51–70.
- Smith (2015) Smith, Eivind, *Konstitusjonelt demokrati: Statsforfatningsretten i prinsipielt og komparativt lys*, 3. utg., 2015.
- Stigen (2011) Stigen, Jo, «Lokalisering av straffbare handlinger», *Tidsskrift for Strafferett* Årg. 11 (2011) s. 141–190. (Sisert fra LovData.no)
- Strandbakken (2003) Strandbakken, Asbjørn, *Uskyldspresumsjonen*, 2003.
- Strandbakken (2009) Strandbakken, Asbjørn, “Extradition between Nordic countries, and the new Nordic Arrest Warrant”, I: *European Arrest Warrant in Practice*, Nico Keijzer og Elies van Sliedregt (red.), 2009, s. 363–376.
- Stubbs (2009) Stubbs, Katja Sugman og Primoz Gorkic, «Denial of Guilt», I: *European Arrest Warrant in Practice*, Nico Keijzer og Elies van Sliedregt (red.), 2009, s. 229–243.
- Suominen (2015) Suominen, Annika, «EU-strafferett og Norge – hvor står vi i dag?», *Tidsskrift for Strafferett* Årg. 15 (2015), s. 375–395.
- Träskman (2007) Träskman, Per Ole, “Den europeiska arresteringsorder I Sverige – med några utblickar till Danmark och Finland”, *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* Årg. 94 (2007), s. 18–39.
- Tønnesen (1975) Tønnesen, Sverre, *Internasjonal strafferettspleie*, uferdig manuskript offentliggjort posthumt i to bind med sammenhengende paginering, 1975.
- Vestergaard (2004) Vestergaard, Jørn, «Utlevering til strafforfølgning m.v. – den europæiske arrestordre som udtryk for gensidig anerkendelse», I: *Festskrift til Hans Gammeltoft-Hansen*, Arne Fliflet, Peter Garde, Steen Rønsholdt, Jens Møller m.fl. (red.), 2004, s. 627–653.

Vedtak og rapporter

(Alfabetisk)

- Det Europæiske Råd (1999) Det Europæiske Råd i Tammerfors den 15. og 16. Oktober 1999: Formandskabets konklusjoner. (http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_da.htm) [Sist sjekket 19. mai 2016].
- EU-kommisjonen (2015) European Commission, “Study on paving the way for future policy initiatives in the field of fight against organised crime: the effectiveness of specific criminal law measures targeting organised crime”, final report 2015. (http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/docs/20150312_1_amoc_report_020315_0_220_part_1_en.pdf) [Sist sjekket 31. mai 2016].
- House of Commons Library (2009) The European arrest warrant in practice, SN/HA/4979, 23.02.2009. (www.parliament.uk/briefing-papers/SN04979.pdf) [Sist sjekket 07. mai 2016].
- Justitsministeriet (2015) Besvarelse av «Spørsmål nr. 104 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg», sak 1700424. 07.09.2015.
- Rådet 13801/1/06 REV 1 “Evaluation report on the fourth round of mutual evaluations “the practical application of the European arrest warrant and corresponding surrender procedures between member states” Report on Denmark”. 06.12.2006. (<https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/libdocumentproperties.aspx?Id=153>) [Sist sjekket 29.04.2016].
- Rådet 17195/1/10 Rev 1 “Revised version of the European handbook on how to issue a European Arrest Warrant”. 17. desember 2010. (<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=en&f=ST%2017195%202010%20REV%201>) [Sist sjekket 31. mai 2016].

Nettsider og andre kilder

- Elden (2015) Elden, John Christian. Merknad til kjennelsen LE-2015-182612 i LovData PRO, 27. desember 2015 [sist sjekket 31. mai 2016].
- Gómez (2013) Gómez, Luis, «A very lucky escape for an unlucky man», *El País*, 14. august 2013. (http://elpais.com/elpais/2013/08/14/inenglish/1376484100_663219.html) [Avisartikkel. Sist sjekket 25.02.2016].
- GOV.UK (nettside) «Age of criminal responsibility» (<https://www.gov.uk/age-of-criminal-responsibility>) [Britiske myndigheters nettside. Sist sjekket 8. februar 2016].
- Rådet og Det europeiske råd «Agreement» (<http://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/agreements-conventions/agreement/?aid=2006056>) [Sist sjekket 01. mars 2016].

